

VOLKSKUNST

Driemaandelijks tijdschrift voor de studie en de verspreiding van de Vlaamse volkscultuur

JAARGANG 45 :: NUMMER 3 :: SEPTEMBER 2021

* :: Vlaams Dansarchief :: Vlaams Dansarchief :: Vlaams Dansarchief :: Vlaamse Dansarchief :: Vlaamse Dansarchief :: Vlaams Dansarchief :: Vlaams Dansarchief :: Vlaams Dansarchief :: Vlaamse Dansarchief :: *

* :: Vlaams Vendelarchief :: Vlaams Vendelarchief :: Vlaamse Vendelarchief :: Vlaamse Vendelarchief :: Vlaams Vendelarchief :: Vlaams Vendelarchief :: Vlaams Vendelarchief :: Vlaams Vendelarchief :: Vlaams Vendelarchief :: *

* :: Streekdrachtencommissie :: Streekdrachtencommissie :: Streekdrachtencommissie :: Streekdrachtencommissie :: Streekdrachtencommissie :: *

* :: werkgroep Communicatie :: *

* :: werkgroep Archiveren :: *

* :: tijdschrift Volkskunst :: tijdschrift Volkskunst :: tijdschrift Volkskunst :: tijdschrift Volkskunst :: tijdschrift Volkskunst :: tijdschrift Volkskunst :: tijdschrift Volkskunst :: tijdschrift Volkskunst :: *

**Volkskunst is een uitgave van het
INSTITUUT VOOR VLAAMSE VOLKSKUNST**

IVV is geaccrediteerd door UNESCO als expertisecentrum voor Immaterieel Cultureel Erfgoed

2021

1964

KALENDER

Voor gedetailleerde info over activiteiten, bals, feesten, evenementen en festivals kan je terecht op onze websites:

<https://www.instituutvlaamsevolkskunst.be>
en <https://www.volksdansbals.vlaanderen>

IVV Activiteiten

Algemene Vergadering

Zaterdag 27 november 2021 - Erps-Kwerps

Statutaire Algemene Vergadering IVV vzw.

De leden werden uitgenodigd per brief en per e-mail.

IVV Cursussen

Kennismakingscursus Vendelen 2021

Zondag 17 Oktober 2021 - Leuven

Vendeliërsverbroedering 2021

Zondag 21 november 2021 - Herentals

Monitorencursus 2022-2023

Datums en locaties nog vast te leggen.

IVV Kalender

Alle IVV activiteiten, vergaderingen en cursussen vind je in onze Google-kalender

Bekijk de volledige kalender op onze website

<https://www.instituutvlaamsevolkskunst.be/kalender>

CONTACT

IVV - Secretariaat

Jubellaan 123

2800 Mechelen

+32 15 633499

+32 496 593523

e-post: secretariaat@instituutvlaamsevolkskunst.be

IVV - Zetel

Dorpsstraat 83

9190 Stekene

Web en Sociale Media

URL: <https://www.instituutvlaamsevolkskunst.be>

Facebook: /InstVlaVolk

Twitter: @InstVlaVolk

Info en bestellingen

Je kan terecht op het secretariaat voor alle info, bestelling en aankoop van onze publicaties en proefnummers van dit tijdschrift.

On-line bestellen van publicaties kan via de IVV - Webwinkel:

<https://webwinkel.instituutvlaamsevolkskunst.be>

of per e-post: bestellingen@instituutvlaamsevolkskunst.be

Bank

BIC: KREDDEBB

IBAN: BE14 4163 0794 5183

Ondernemingsnummer

0414 508 714

Foto voorpagina

'Pas na pas' - Foto's op titelpagina door Geert Defauw met medewerking van Volkskunstgroep Reintje Vos

EDITORIAAL

Eén bijtje maakt niet genoeg honing

Wat een weelde, moet de honingbij gedacht hebben bij het aanschouwen van zoveel kleurenpracht. Ze bezocht menige bloem, maar de hoeveelheid nectar leverde slechts sporen van honing op.

Verklaring bij foto: bloemenperk met onder andere korenbloemen, margrieten, klaprozen, duizendblad, bolderik, gele ganzenbloem en kamille.

De titelpagina van het vorige nummer kreeg 'stap voor stap' mee als thema. Deze van het huidige nummer evolueert naar 'pas na pas'. In menige groep hebben de leden de dansschoenen terug aangetrokken om voorzichtig samen te dansen. Er werden zelfs optredens met Vlaamse groepen georganiseerd, zoals tijdens de 'Pikkeling' in Baardegem bij Aalst (zie de fotomontage van Reintje Vos in dit nummer). We hebben ondertussen ook de 'Dansstorm' achter de rug in Kortrijk, een initiatief van Danspunt met een bescheiden plaats voor Volksdans. VVKB herneemt de cursuswerking deze maand. Danskant hernam al vroeger de cursuswerking, voornamelijk in kinderdans. Gilden kwamen terug beperkt naar buiten tijdens de zomermaanden. De Anglo American Dance Society gaat deze maand ook terug aan de slag. De klassieke vendelierversbroedering van IVV plannen we in november. Toch zal het nog wachten zijn tot in 2022 om terug festivals en jubileumvieringen op te zetten en landsbrede initiatieven te nemen.

Het is niet evident voor groepen en organisaties om een normale werking terug op te nemen na ongeveer anderhalf jaar onderbreking. Net zoals de honingbij in het bloemenperk, staan we voor grote uitdagingen. Samenwerking is nodig om voldoende honing te produceren. Als expertisecentrum erkend door UNESCO, moet IVV streven naar 'safeguarding', wat zoveel betekent als bewaren door beoefenen. Archiveren blijft belangrijk, maar volstaat niet. Er zijn gelukkig nog volkskunstgroepen met voldoende slagkracht. Zij bieden met hun wekelijkse repetities perspectief op de toekomst. Zoals in het verleden blijft IVV aan netwerking doen met organisaties, groepen en instanties.

Heropstarten biedt mogelijkheden om na te denken over hoe het verder moet en wat we concreet willen bereiken. Tijd dus om met alle betrokkenen een SWOT-analyse te maken. Welke zijn onze sterkten en zwakten? Welke opportuniteiten en welke bedreigingen kunnen we ontwaren? Wat is onze strategische doelstelling of onze algemene intentie? Welke zijn onze operationele doelstellingen, of hoe concretiseren we onze algemene intentie? Wat we uiteindelijk realiseren moeten we kwalitatief toetsen (= indicatoren). We kunnen onszelf ook kwantitatieve normen opleggen. IVV heeft een communicatielijns met alle spelers op het veld via samenwerking, geregelde contacten, lidmaatschap of ruilabonnementen. We willen deze contacten warm houden in het maken van de denkoefening voor de toekomst.

Zjef Vanuytsel (1945-2015) ontviel ons veel te vroeg. Hij liet ons gelukkig een schat aan liederen na. Onderstaande tekst mag ons inspireren.

*Maar denk niet ik ga mijn eigen gang
Denk niet ik ga het veranderen
Want alleen ben je te klein en te bang
Je kunt niet zonder de anderen*

(uit 'De zotte morgen' 1970)

Gert Laekeman

ADVERTENTIE

Zonder drank, genen klank!

Halveer de calorieën, verdubbel het plezier,

met STEPA-bier!

Suikervrij en toch lekker, met Stevia!

Limonades zonder calorieën

12 % korting voor alle volksmuzikanten!

Af te halen in 't Fabriekske, Fabrikstraat 100 te Aarschot

Vooraf afspreken op 016-404049 of info@stepa.be

Vanaf 20 bakken gratis thuisbezorging

Stepaja bvba, Parkbosstraat 3, 3001 Heverlee

www.stepa.be

VOLKSDANS

The Wellerman - Historiek

Het lied *Soon May the Wellerman Come* is beter bekend als *The Wellerman*, een zeemanslied uit Nieuw-Zeeland. De wellermen waren zeelui die walvisvaarders moesten bevoorraden. Ze werkten in dienst van de gebroeders Weller. De Engelse gebroeders Weller weken bijna 200 jaar geleden uit naar Sydney in Australië. Zij reisden door naar het zuidelijk eiland van Nieuw-Zeeland. Vanuit de basis Otakou brachten ze voedsel en drank naar de walvisvaarders. Vooral de rum was populair bij de zeebonken en wordt ook bezongen in het lied. Ze werkten nauw samen met de Maori en droegen op die manier bij tot een harmonische cohabitatie met de plaatselijke bevolking. De zaak van de gebroeders Weller groeide aanvankelijk exponentieel, maar het succes was van korte duur, mede door de protectionistische maatregelen tegen walvisolie vanuit Groot-Brittannië. Bovendien werd het land dat de gebroeders Weller zich hadden toegeëigend in Nieuw-Zeeland, als onwettig bezit beschouwd. Na het kortdurend succes gleed de familie Weller zachtjes weg in de plooiën van de geschiedenis⁽¹⁾.

Het lied wordt gesitueerd in de jaren 1860-1870. Het gaat over het schip de Billy o' Tea, met walvisjagers aan boord. De bemanning wacht op een bevoorradingsmet onder andere suiker, thee en rum. De zeelui werden in de 19de eeuw in natura betaald met kledij, sterkedrank en tabak. In het lied zingen ze hun wens uit om snel aan land te kunnen gaan, want het leven aan boord is hard en de walvisvangst is levensgevaarlijk. De hoop op de Wellermen geeft hen kracht en perspectief. De ballade mocht in de loop van 2020 op een geweldige populariteit rekenen, vooral bij het jonge publiek. Net zoals de jonge walvisvaarders voelden jongeren zich geïsoleerd in de COVID-19 pandemie. *Soon May the Wellerman Come* werd nog aantrekkelijker met de versie van de Schotse folkzanger Nathan Evans. Het is deze versie waar we naar verwijzen voor het uitvoeren van de danscreatie⁽²⁾. Omdat de muziekpartituur beschermd is door copyright, mogen we ze hier niet afdrukken⁽³⁾. We geven bij de bronnen de URL van partituur en muziekuitlevering. Kris Dierickx, dansleider van Volkskunstgroep Reynout, creëerde de dans in volle coronaperiode. We publiceren de dansnotatie hier als een uitnodiging om een en ander uit te proberen. De dansers bewaren voldoende afstand, zodat deze Wellerman dans geen probleem vormt in een overgangperiode waarin we weer dicht bij elkaar mogen dansen. Alvast veel genot bij het uitproberen!

Gert Laekeman

- (1) Achtergrondinfo: <https://en.wikipedia.org/wiki/Wellerman>
 (2) Muzikale uitvoering: <https://www.youtube.com/watch?v=qP-7GNoDJ5c>
 (3) Muziekpartituur: <https://musescore.com/bunte-noten/wellerman>

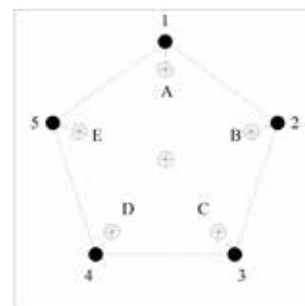

Wellerman dans

dans voor 5 jongens

Jongensdans

Creatie	Kris Dierickx
Muziek	Wellerman (Sea Chanty) Nathan Evans
Danspassen	Hoppas, schotse pas, wisselpas, zevenpas
Opstelling	De dansers staan opgesteld in een vijfhoek, front gericht naar het centrum. De afstanden tussen de dansers bedragen ongeveer 3 meter. Voor elke danser staat een vat, in het midden van de vijfhoek staat een zesde vat met hierop een fles rum of jenever + 5 glaasjes (1 of beginopstelling).
Jaar	2021

Uitvoering

Voorspel: 4 tromslagen

Figuur 1

A	1-2	J1 met 2 schotse passen voorwaarts, eigen vat met L-schouder voorbij, tot voor het centrale vat (2).
	3-4	J1 met 1 zevenpas-L 1-draai-L-om ter plaatse (3a).
	5-8	J1 met 2 schotse passen en 2 hoppassen 1-toer rtdz rond het centrale vat. Tot slot 3x stampen ter plaatse (3b).
B	1-4	- Js2-3-4-5 met 4 wisselpassen rtdz tot aan het volgende vat. • Bij de eerste pas het lichaam 1/4-draai-R (bij wisselpas-L); • bij de tweede pas 1/2-draai-L (bij wisselpas-R); • bij de derde 1/2-draai-R (bij wisselpas-L); • bij de vierde pas 1/2-draai-L (bij wisselpas-R) (4a). - J1: vult ondertussen een glaasje halfvol het neemt het in de R-hand.
	5-8	- Js2-3-4-5 met 2 schotse passen en 2 hoppassen rtdz 1-toer rond het nieuwe vat. Tot slot 3x stampen ter plaatse, front eindigend naar het centrum (4b). - J1: houdt het halfvolle glaasje in de R-hand (zie Figuur 1 B1-4).

Figuur 2

A	1-2	Met 2 schotse passen: - J1 naar vat E (5). - J2 het eigen vat met L-schouder passerend naar het centrale vat (5).
	3-4	J1 en J2 ter plaatse met een zevenpas-L 1-draai-L-om (6a).
	5-8	Met 2 schotse passen en 2 hoppassen: - J1 1/2-toer rtdz rond vat E, eindigen front naar het centrum (6b). - J2 1-toer rtdz rond het centrale vat (6b). J1 en J2 tenslotte 3x stampen ter plaatse.
B	1-4	- J1 (danst met glaasje in de R-hand) en Js3-4-5 met 4 wisselpassen rtdz tot aan het volgende vat. • Bij de eerste pas het lichaam 1/4-draai-R (bij wisselpas-L); • bij de tweede pas 1/2-draai-L (bij wisselpas-R); • bij de derde 1/2-draai-R (bij wisselpas-L); • bij de vierde pas 1/2-draai-L (bij wisselpas-R). - J2: vult ondertussen een glaasje halfvol en houdt het in de R-hand.

	5-8	Js1-3-4-5 met 2 schotse passen en 1 zevenpas-L rtdz 1-toer rond het nieuwe vat.
B	9-12	Js1-3-4-5: herhaling van Figuur 1 B1-4.
	13-16	- Js1-3-4-5 met 2 schotse passen en 2 hoppassen rtdz 1-toer het nieuwe vat. Tot slot 3x stampen ter plaatse, front eindigend naar het centrum. - J2 houdt het halfvolle glaasje in de R-hand (zie Figuur 2 B1-4)(7)

Figuur 3

A	1-2	Met 2 schotse passen: - J2 naar vat D (7). - J4 het eigen vat met L-schouder passerend naar het centrale vat (7).
	3-4	J2 en J4 ter plaatse 1 zevenpas-L een draai-L-om.
	5-8	Met 2 schotse passen, 2 hoppassen: - J2 1/2-toer rtdz rond vat D. - J4 1-toer rtdz rond het centrale vat. J2 en J4 tenslotte 3x stampen ter plaatse.
B	1-4	- Js1 en 2: glaasje in de R-hand; - Js3 en 5: herhaling van Figuur 1 B1-4. - J4: vult ondertussen een glaasje halfvol en houdt het in de R-hand.
	5-8	- Js1-2-3-5: herhaling van Figuur 2 B9-12. - J4: houdt het halfvolle glaasje in de R-hand (zie Figuur 3 B1-4).

Figuur 4

A	1-2	Met 2 schotse passen: - J4 naar vat E (8). - J5 het eigen vat met R-schouder passerend naar het centrale vat (8).
	3-4	J4 en J5 ter plaatse met 1 zevenpas een draai-L-om.
	5-8	Met 2 schotse passen, 2 hoppassen: - J4 1/2-toer rmdz rond vat E. - J5 1-toer rmdz rond het centrale vat. J4 en J5 tenslotte 3x stampen ter plaatse.
B	1-4	- Js1-2-4 (glaasje in de R-hand) en J3: herhaling van Figuur 1 B1-4, maar nu rmdz (9a). - J5: vult ondertussen een glaasje halfvol en houdt het in de R-hand.
	5-8	Js1-2-3-4 met 2 schotse passen en 1 zevenpas-L rmdz 1-toer rond het vat (9b).
B	9-12	Js1-2-3-4: herhaling Figuur 4 B1-4.
	13-16	- Js1-2-3-4 met 2 schotse passen en 2 hoppassen rmdz 1-toer rond het nieuwe vat. Tenslotte ter plaatse 3x stampen (opnieuw eindigen front naar het centrum). - J5 houdt het halfvolle glaasje in de R-hand (zie Figuur 4 B1-4)

Figuur 5

A	1-2	Met 2 schotse passen: - J5: naar vat C (10). - J3: voorwaarts, het eigen vat met R-schouder passerend tot bij het centrale vat (10).
	3-4	J3 en J5 ter plaatse met 1 zevenpas-L een draai-L-om.
	5-8	Met 2 schotse passen en 2 hoppassen: - J5 1/2-toer rmdz rond vat C. - J3 1-toer rmdz rond het centrale vat. J3 en J5 tenslotte 3x stampen ter plaatse.
B	1-4	- Js1-2-4-5 (met glaasje in de R-hand): herhaling van Figuur 1 B1-4, maar nu rmdz. - J3 vult ondertussen een glaasje halfvol en houdt het in de R-hand.

- 5-8 - Js1-2-4-5 met 2 schotse passen en 2 hoppassen rmdz 1-toer rond het nieuwe vat.
Tenslotte ter plaatse 3x stampen (opnieuw eindigen front naar het centrum).
- J3 houdt het halfvolle glaasje in de R-hand (zie Figuur 5 B1-4).

Figuur 6

- A** 1-2 J3 met 2 schotse passen naar vat B (11).
3-4 J3 met 1 zevenpas-L ter plaatse 1-draai-L-om
5-8 J3 met 2 schotse passen en 2 hoppassen 1-toer rmdz rond vat B en afsluiten met 3x stampen ter plaatse (front naar centrum).
- B** 1-4 J1-2-3-4-5 (met glaasje in de R-hand) herhaling van Figuur 4 B 1-4 (12a).
5-8 Allen met 2 schotse passen en 1 zevenpas-L 1-toer rmdz rond het vat (12b).
- B** 9-12 Allen met 4 wisselpassen naar het centrum het eigen vat met de R-schouder passerend.
• Bij de eerste pas het lichaam 1/4-draai-R (bij wisselpas-L);
• bij de tweede pas 1/2-draai-L (bij wisselpas-R);
• bij de derde 1/2-draai-R (bij wisselpas-L);
• bij de vierde pas 1/2-draai-L (bij wisselpas-R) (13).
- 13-16 Met 2 schotse passen (L,R) en 2 hoppassen 1-toer rmdz rond het centrale vat en afsluiten met 3x stampen ter plaatse, 'proost' roepen en glaasjes leegdrinken (14).

Geheugensteuntjes:

- De zevenpas ter plaatse gebeurt steeds L-om.
- De bewegingen rond de vaten en bij de B-muziek: tot en met Figuur 3 **rtdz** en vanaf Figuur 4 **rmdz**.

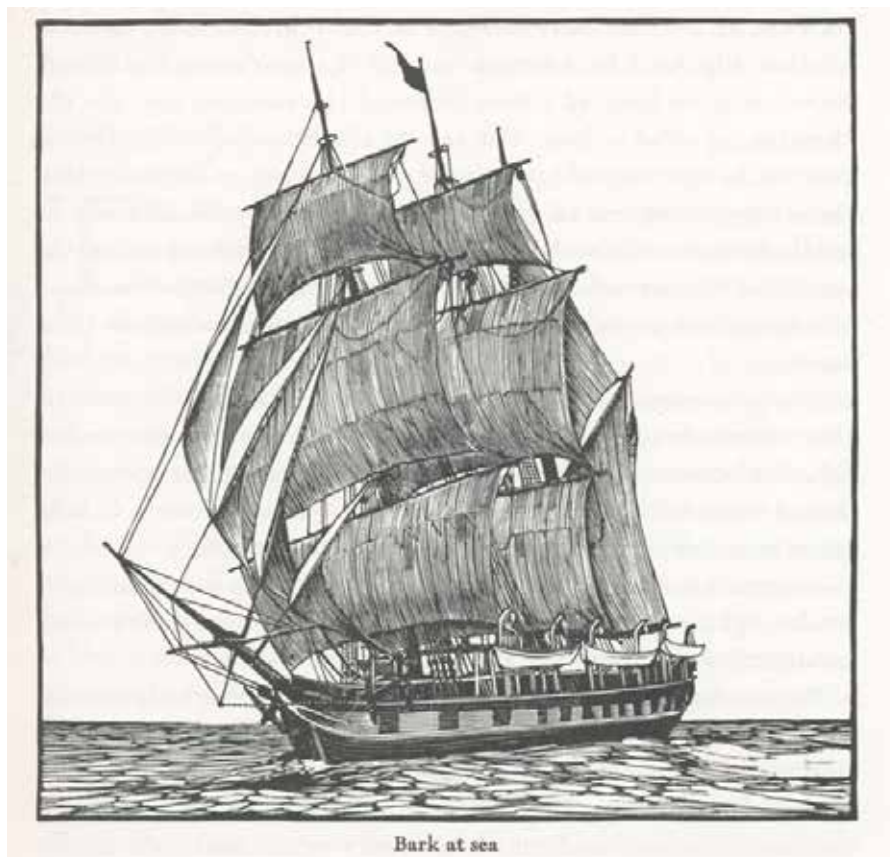

fig. 1

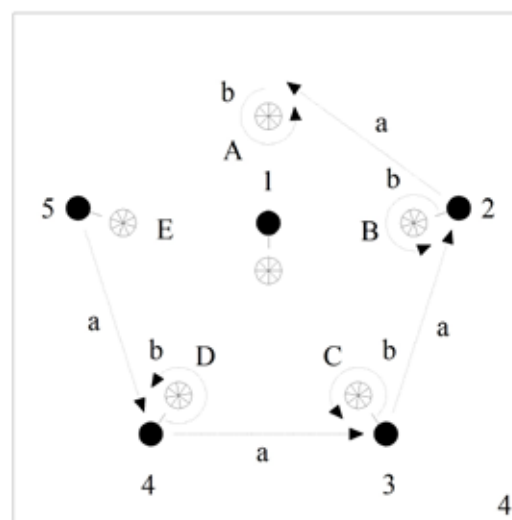
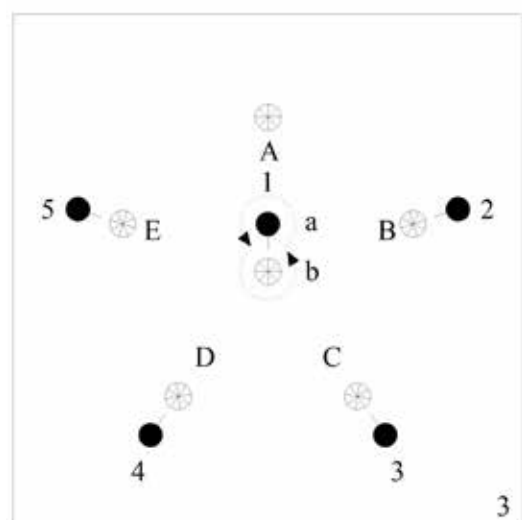
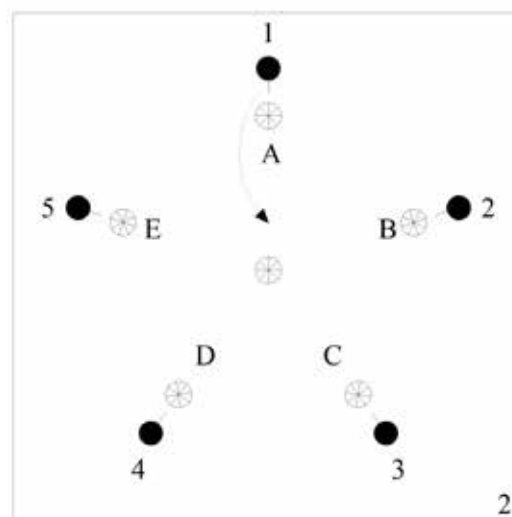
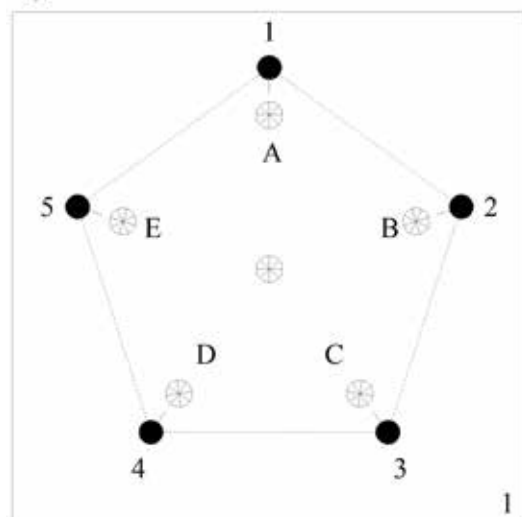

fig. 2

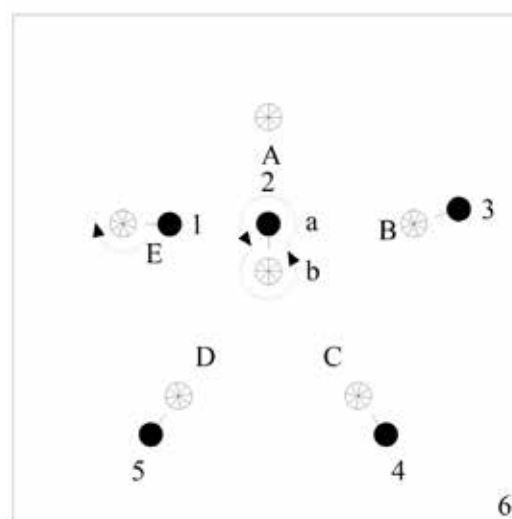
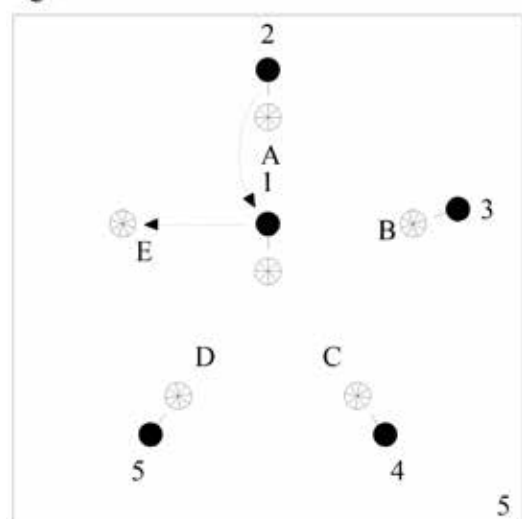

fig. 3

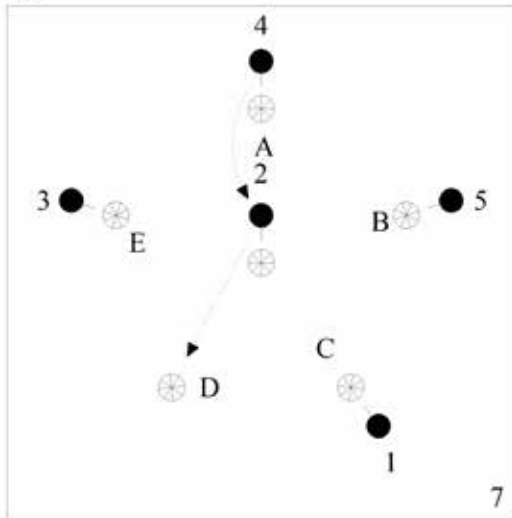

fig. 4

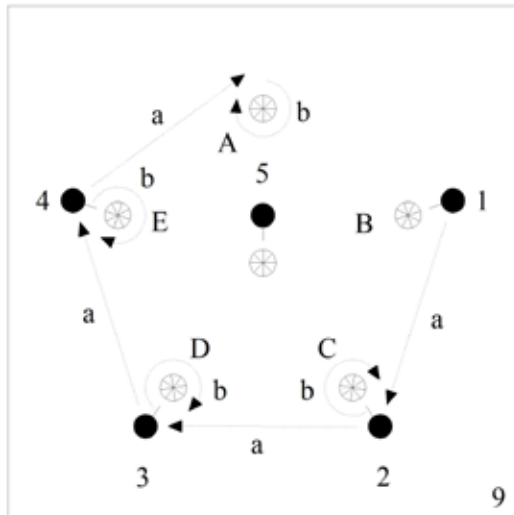
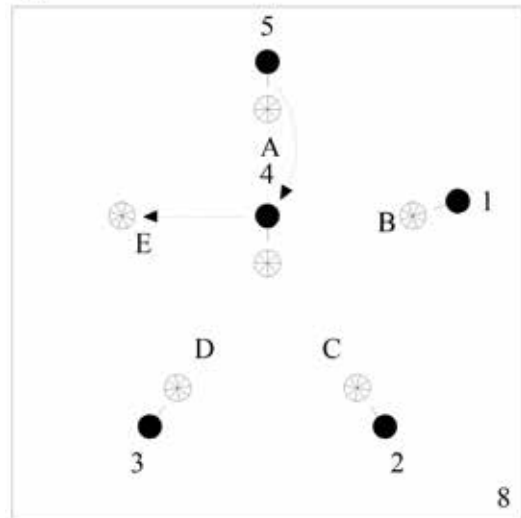

fig. 5

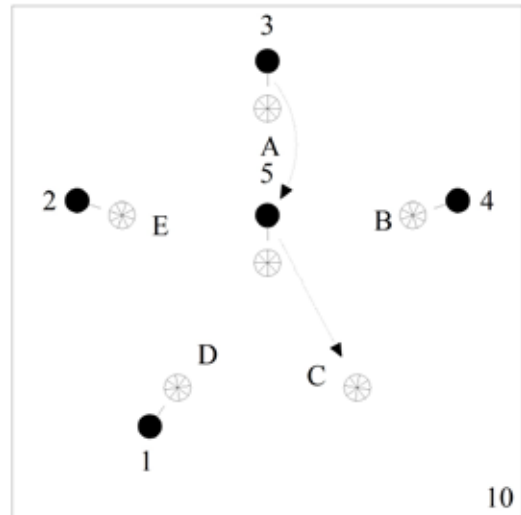
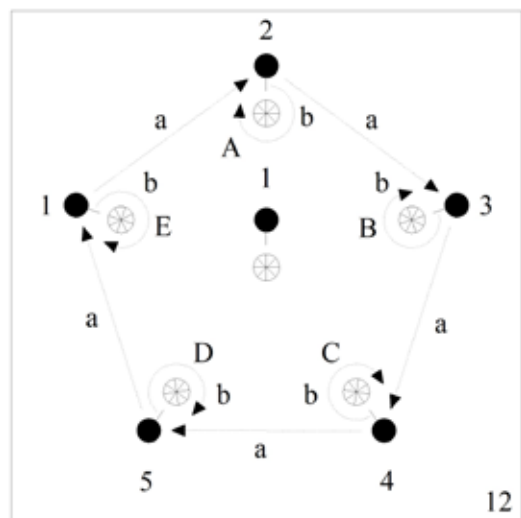
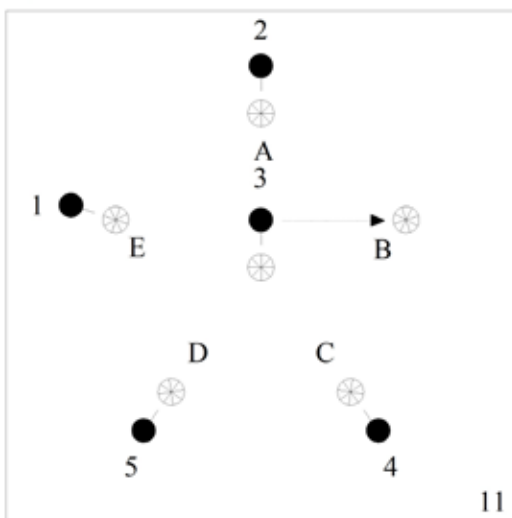
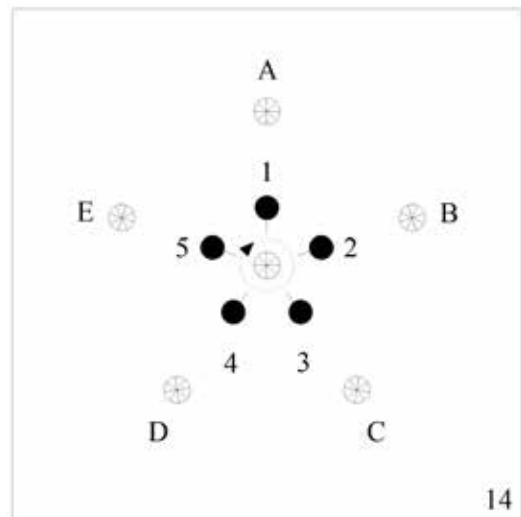
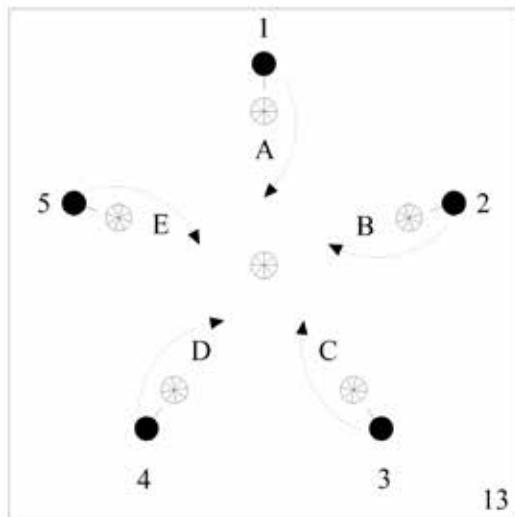

fig.6

Dank aan de medewerkers

Werkten mee aan de publicatie van de Wellerman dans (in alfabetische volgorde): Koenraad Augustinyak, Hugo Bulterijst, Kris Dierickx (creatie), Stefaan Haesen, Dirk Janssens, Gert Laekeman, Machteld Van den Bossche.

VLAAMS DANSARCHIEF - DA

Leden: Gert Laekeman (voorzitter), Koenraad Augustyniak, Hugo Bulterijst, Machteld Van den Bossche en Gudrun Van Eynde.

Contact: wgDA@instituutvlaamsevolkskunst.be

Activiteiten: verzamelen, archiveren en noteren van volksdansen, inrichten van cursussen, publicaties

Vergaderingen: driemaandelijks

COMMUNICATIE

WERKGROEP COMMUNICATIE - CM

Leden: Stefaan Haesen (voorzitter), Johan Lambrechts en Gert Laekeman

Contact: wgCM@instituutvlaamsevolkskunst.be

Activiteiten: tijdschrift Volkskunst, huisstijl, folders, affiches, opmaak publicaties, webstek, webwinkel

Vergaderingen: driemaandelijks

VENDELEN

Cursussen

We beginnen er weer aan!

Kennismakingscursus 2021

Op 17 oktober 2021 spreken we af in Leuven voor de Kennismakingscursus Vendelzwaaien.

De cursus gaat door in de sporthal van het Heilige Drievuldigheidscollege (ingang Damiaanplein).

Ervaren lesgevers brengen je de basistechnieken van het vendelzwaaien bij.

Vendeliersverbroedering 2021

Op zondag 21 november 2021 (let op: niet de laatste zondag van de maand), trekken we naar de grote sporthal in het Netepark in Herentals voor de jaarlijkse verbroedering.

Op het programma:

- 3 sessies met vendelreeksen
- ronde-tafelgesprek
- demonstraties

Monitorencursus

De monitorencursus werd nog een jaartje uitgesteld. Het is onmogelijk om tegen dit najaar plaats en datums vast te leggen. De drie cursusdagen zullen worden ingepland in het najaar van 2022 en het voorjaar van 2023. Interesse ? Neem dan contact op met ondergetekende. De plaatsen zijn beperkt.

Stefaan Haesen

Secretaris IVV en secretaris van de werkgroep Vlaams Vendelarchief

Contactinfo: zie Contact IVV-Secretariaat op bladzijde 2.

VLAAMS VENDELARCHIEF - VA

Leden: Herman Oyen, Philip Bogman, Stefaan Haesen (secretaris) en Stefaan Princen

Contact: wgVA@instituutvlaamsevolkskunst.be

Activiteiten: verzamelen, archiveren en noteren van vendelreeksen, inrichten van cursussen, publicaties

Vergaderingen: maandelijks

STREEKDRACHTEN

Het Land van Overmaas, zijn geschiedenis, zijn taalgebruik, zijn tradities en zijn streekdrachten

Dr. Hist. Henri Vannoppen

1. De Landen van Overmaas

Landen van Overmaas is de benaming onder het Ancien Régime voor de gebieden van het Hertogdom Brabant, gelegen ten oosten van het Prinsbisdom Luik. De Landen van Overmaas omvatten: het Land van Valkenburg, een heerlijkheid en later een graafschap, het Land van 's Hertogenrade, een heerlijkheid, het Land van Dalhem, eerst een heerlijkheid, later een graafschap en het hertogdom Limburg, tevoren een graafschap⁽¹⁾.

Afbeelding 1.

Afbeelding 2.

De Landen van Overmaas waren belangrijk voor de Hertog van Brabant in het kader van zijn Oostpolitiek. Hij wou het hertogdom uitbreiden in het oosten over de Maas om controle te krijgen over de belangrijke lakenweg, die van Keulen over Aken, Maastricht, Leuven, Kortenberg, Brussel, Gent naar Brugge en per schip naar Londen liep. Het was de internationale handelsverbinding bij uitstek in het middeleeuwse West-Europa, belangrijk voor de wolhandel en het Brabantse laken.

Afbeelding 3.

2. Het Graafschap Valkenburg

Valkenburg ligt nu in Nederlands Limburg. Het eerste deel van deze plaatsnaam verwijst naar de middeleeuwse valkerij, de jacht met valken. In het Frans kent men Valkenburg als Fauquemont. Valkenburg ligt aan de rivier de Geul. De Heren van Valkenburg waren een jongere tak van het Huis Limburg. Ze voerden het wapen van Limburg met een barensteel (lambel), het teken der jongere zonen. Walram de Lange, Heer van Valkenburg was de broer van Hendrik IV, Graaf van Limburg⁽²⁾. Via vererving kwam het Land van Valkenburg in 1118 in het bezit van de heren van Heinsberg. In 1318 werd Valkenburg door de Hertog van Brabant bezet omdat de Heer van Valkenburg te hoge tol vroeg aan de doortrekkende handelaars⁽³⁾. In 1352 stierf deze dynastie van Heinsberg uit. In 1357 werd de heerlijkheid Valkenburg verheven tot graafschap. De nieuwe landsheer, hertog Willem van Gulik, was in geldnood en verpandde Valkenburg in 1364 aan zijn aartsrivaal Brabant⁽⁴⁾. Zo kwam Valkenburg bij het Hertogdom Brabant.

3. Het Land van 's Hertogenrade

Het achtervoegsel rade of rode betekent 'rooiing' of 'ontginning', en verwijst naar het werkwoord rooien: het kappen en bebouwen van bosachtig gebied. Het oude Rode bestond uit drie kernen. De kerk die de oorsprong van het dorp Kerkrade is, de abdij Kloosterrade, later Rolduc genoemd, en de burcht 's-Hertogenrade, in het Duits Herzogenrath. Het Land van 's Hertogenrade

ligt nu in Nederland (Kerkrade en Rolduc) en in Noord-Rijnland-Westfalen in Duitsland (Herzogenrath).

De plaats Rode wordt voor het eerst vermeld bij de stichting van de abdij van Kloosterrade of Rolduc in 1104, als *Castrensis Viculus*, kleine nederzetting. Deze burcht was bezit van graaf Adelbert van Saffenberg (†1110). Graaf Adelbert en later zijn zoon Adolf (†1129) hadden de voogdij over de abdij van Kloosterrade. In 1136 kwam door het huwelijk van Mathilde van Sassenberg (†1147), kleindochter van Adelbert, dochter van Adolf, met Hertog Hendrik II van Limburg het gehele goederencomplex Rode en de voogdij over het klooster aan de Hertogen van Limburg. Beiden zijn begraven in de abdijkerk van Kloosterrade. Hun zoon Hertog Hendrik III was dan zowel Hertog van Limburg als Graaf van 's Hertogenrade. Er kwam dus een personele unie tussen Limburg en 's Hertogenrade⁽⁵⁾. Toen Hertog Jan I van Brabant in 1288 Limburg veroverde kreeg hij er automatisch het Land van 's Hertogenrade bij.

Afbeelding 4.

4. Het Graafschap Dalhem

Afbeelding 5.

Het graafschap Dalhem was een klein zelfstandig gebied tussen Luik en Maastricht. Het omvatte zowel Nederlandstalige als Franstalige gemeenten: in Nederlands-Limburg: Cadier, Mheer, Noorbeek en Oost in de gemeente Eijsden-Margraten, in Belgisch-Limburg: Moelingen, 's-Gravenvoeren en Sint-Martens-Voeren (en tot 1251 ook Sint-Pieters-Voeren) in de gemeente Voeren en in de provincie Luik: gemeente Aubel (met de invloedrijke abdij van Godsdal of Van-Dieu), Mortier, Housse en Trembleur in de gemeente Blegny, Dalhem, Berne (Berneau), Bolbeek (Bombaye), Feneur, Neufchâteau, Sint-Andries (Saint-André) en Weerst (Warsage) in de gemeente Dalhem, Julémont in de gemeente Herve, de gemeente Olne, Cheratte en Richelle in de gemeente Wezet of Visé.

Aanvankelijk heette het graafschap Voeren met als hoofdplaats 's-Gravenvoeren⁽⁶⁾, maar na het bouwen van een burcht te Dalhem op een steile rots tussen de riviertjes de Berwijn en de Bolland in 1080 werd Dalhem de naam van het graafschap.

In 1228 werd het graafschap Dalhem door Hertog Hendrik II van Brabant veroverd op Lotharius van Hochstaden, Graaf van Dalhem⁽⁶⁾. Deze laatste schonk in 1216 gronden voor de stichting van de abdij van Val-Dieu⁽⁷⁾. Conrad van Hochstaden, zoon van Lotharius, werd aartsbisschop van Keulen. Hij probeerde zijn ouderlijk graafschap te heroveren. Hij verloor de strijd in 1243 en stond zijn rechten af aan de Hertog van Brabant. Zo verkreeg Hertog Hendrik II van Brabant in 1244 het Graafschap Dalhem⁽⁸⁾.

5. Het Hertogdom Limburg

Het Hertogdom Limburg ligt langs de stad Limbourg in het N.O. van de provincie Luik. Limbourg is nog altijd één van de mooiste dorpen van Wallonië. Het Hertogdom Limburg was ook tweetalig. In het Hertogdom Limburg waren er drie schepenbanken Walhorn, Baelen en Montzen, waar Limburgs de spreektaal was, en twee schepenbanken Herve en Sprimont, die Frans als spreektaal hadden.

Hertog Jan II van Brabant veroverde in 1288 in de Slag bij Woeringen het Hertogdom Limburg.

Een kleine vergissing: de provincienamen Limburg. De Belgische en Nederlandse provincie Limburg zijn genoemd naar het historische hertogdom Limburg, dat geografisch echter weinig of niets met de huidige provincie Limburg te maken heeft. Enkele kleine delen van Voeren (Teuven, Remersdaal) hebben ooit tot het hertogdom Limburg behoord. De andere

Afbeelding 6.

Voergemeenten behoorden tot het Graafschap Dalhem, ook het Land van Overmaas. De benaming Limburg voor het grondgebied van de huidige provincies Limburg (Belgisch en Nederlands) gaat slechts terug tot 1815. Men stelde toen onder het Nederlands bestuur van Koning Willem I de provincienaam Maastricht voor, maar Koning Willem I ging daarmee niet akkoord. Omdat het oude hertogdom hoofdzakelijk in het Departement van de Ourthe was komen te liggen, die in 1815 provincie Luik ging heten, dreigde de naam van het gewest Limburg, waarvan Willem I nog wel de hertogstitel voerde, verloren te gaan. Daarom werd die oude naam overgeheveld naar de nieuwe grote 'Maasprovincie' met Maastricht als hoofdplaats. Belgisch Limburg met als hoofdstad Hasselt behoorde in de middeleeuwen tot het Graafschap Loon met Borgloon als hoofdstad.

6. Eén van de 17 Provinciën en een parlement met 3 standen voor elk van de 4 landen

De 3 Landen van Overmaas, waartoe men ook het Hertogdom Limburg als het 4de Land ging rekenen, werden onder Karel V als één van de 17 Provinciën beschouwd. Ze zonden in 1473 onder de Bourgondische Hertogen een delegatie van 13 afgevaardigden naar de Staten-Generaal der Nederlanden in Brussel: 5 uit het Hertogdom Limburg, 4 uit het Land van Valkenburg, 2 uit het Graafschap Dalhem, en 2 uit het Land van 's Hertogenrade. Elk van de 4 landen had een eigen statenvergadering bestaande uit de ridderschap (de adel) en vertegenwoordigers van de schepenenbanken (de 3de stand). In Dalhem kwam er ook nog de abt van de abdij van Godsdal of Valdieu bij. In het Land van 's Hertogenrade kwam er ook de abt van Kloosterrade of Rolduc (de geestelijkheid) bij. Het Nederlands was in de middeleeuwen de bestuurstaal van de drie eerste Landen van Overmaas.

Afbeelding 7.

Afbeelding 8.

Het Partagetraktaat van 1661 verdeelde de Landen van Overmaas tussen Spanje en de Republiek. Grofweg kwam het daar op neer dat de Republiek het Land van Valkenburg met het kasteel en de stad kreeg en het Graafschap Dalhem met de hoofdplaats Dalhem. Spanje kreeg het Land van 's Hertogenrade met Hertogenrade en Kerkrade. Spanje kreeg in het Graafschap Dalhem grote delen van de Voerstreek ('s Gravenvoeren, Moelingen, Sint-Pieters-Voeren) en Aubel.

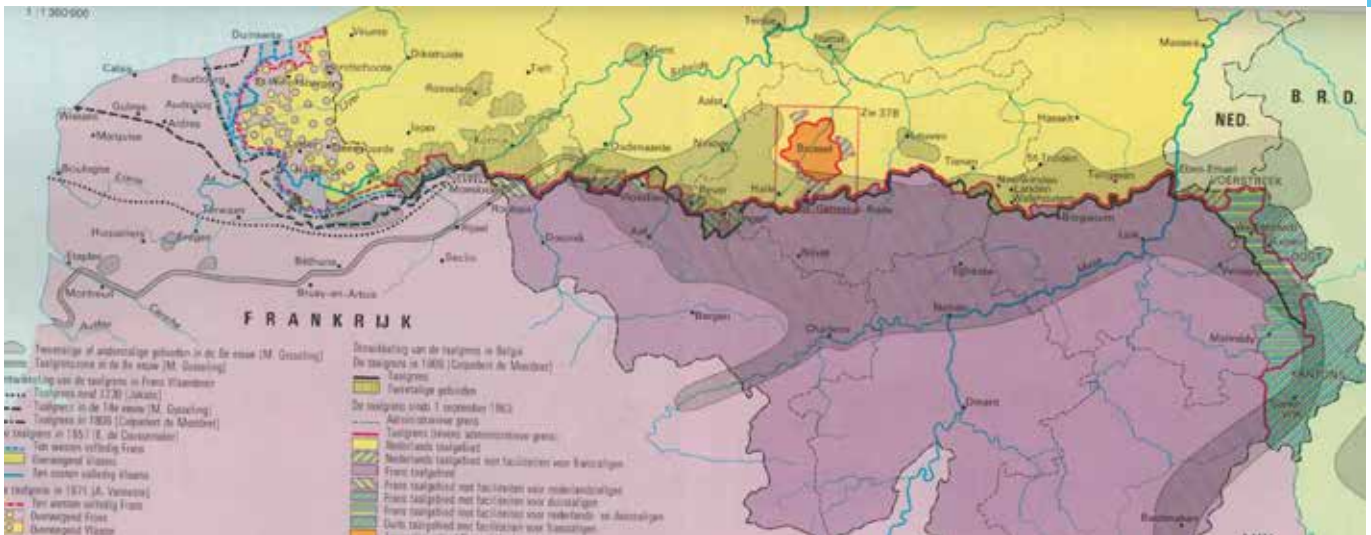
7. De Platdietse streek

Op taalgebied sprak men over de Platdietse streek. De Platdietse streek ligt in het noordoosten van de Belgische provincie Luik. Tot de Platdietse streek behoren 9 plaatsen: Balen (Baelen), Membach, Gemmenich, Homburg (Hombourg), Montzen, Moresnet, Sippenaken (Sippenaeken), Welkenraat (Welkenraedt) en Hendrik-Kapelle (Henri-Chapelle).

8. Platdiets

Platdiets is Oostelijk Zuidlimburgs. In Nederlands Limburg spreekt men van Geullands. De Geul is de rivier die door het gehele gebied stroomt van Eupen tot Maastricht. Platdiets is een overgangsdialect tussen het Nederlands en het Duits, in Baelen sprak men van een Duits-Nederlands grensdialect. Het is Limburgs-Ripuarisch, een overgangsdialect omdat het een vorm van Limburgs is die naar het Duits neigt. Ripuarisch is een Middelfrankisch en dus Middelduits dialect. Men kende bij de Germaanse volksverhuizingen twee soorten Franken: de Salische Franken, die gevestigd waren aan de IJssel of de Isala en waarvan Clovis de belangrijkste was en de Ripuarische Franken, die aan de Ripua of de oever van de Rijn woonden. De Ripuarische Franken veroverden Colonia of Keulen en maakten er de hoofdstad van hun koninkrijk van.

Ripuarisch werd in 1877 gedefinieerd door de Duitse taalkundige Georg Wenker als het gebied tussen de Benrather linie (maken/machen) en de Bad Honnefer linie (Dorp/Dorf) in de Rijnlandse waaier. Het Ripuarisch wordt in Duitsland in een ruim gebied rond Keulen, in Nederland in Zuidoost-Limburg, in het oosten van de Belgische provincie Luik en in het noordelijke deel van de Duitstalige Gemeenschap gesproken.

Afbeelding 9.

Vanaf de 17de eeuw rukte het Frans en het Hoogduits in wat nu België is op en bedreigde het Platdiets. In 1987 spraken nog 16.000 van de 19.000 inwoners in België Platdiets volgens een onderzoek van de E.G.-commissie.

Wallonië erkende in 1992 haar dialecten als regionale talen ook het Platdiets. Er kwamen in 1992 4 Waalse dialecten als regionale taal: Waals (Luik, Namen, Charleroi, Bastogne), Picardisch (Bergen, Doornik, Ath), Gaumais of Lotharings (rond Virton) en Champenois (gebied dat aanleunt bij Franse Champagnestreek) en 3 Germaanse dialecten als regionale taal: Luxemburgs Frankisch, Ripuarisch Frankisch en Limburgs Frankisch.

In 1962 legde de wet Gilson in België vast welke gemeenten tot welk taalgebied behoorden. Er waren dan officieel vier taalgebieden: het Nederlandse, het Franse, het Duitse en tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad. De Voerstreek ging toen over van de Franstalige provincie Luik naar de Nederlandstalige provincie Limburg. Een aantal gemeenten werden op dat moment ondergebracht in een bepaald taalgebied, terwijl er een relatief grote, anderstalige minderheid woonde. Voor hen werden er faciliteiten voorzien, zoals het voorzien van onderwijs in de andere taal. Met de taalwetgeving Gilson van 1962 kreeg men 2 Waalse gemeenten met faciliteiten voor Duitstaligen: Malmédy en Wasmes. Er kwamen 3 Waalse gemeenten met faciliteiten voor Nederlandstaligen: Baelen, Blieberg en Welkenraedt. Er waren 9 Duitstalige gemeenten met faciliteiten voor de Franstaligen: Amel, Büllingen, Burg-Reuland, Bütgenbach, Eupen, Kelmis, Lontzen, Raeren en Sankt-Vith.

9. Dr. Jozef Langohr

De studie van het taalgebruik in het Land van Overmaas lag vooral bij Jozef Langohr⁽⁹⁾. Jozef Langohr werd geboren in Montzen in 1873. Zijn vader Eduard Langohr stamde uit het Land van Rolduc. Jozef Langohr was de onderwijsinspecteur van het kanton Aubel en werd in 1879 bij de Eerste Schoolstrijd terug onderwijzer in Montzen. Jozef sprak Hoogduits met zijn papa en de Platdiets taal met zijn mama. Hij doceerde in 1897 aan de Universiteit van Luik over het dialect van Montzen. Hij werd leraar in Aat en vanaf 1903 tot zijn pensionering in 1933 aan het Koninklijk Atheneum in Tongeren. In de jaren 1930 was hij ook actief bij de taalgrensactie in Montzen. Hij maakte heel wat artikelen over de taaltoestanden in het Land van Overmaas. In zijn taalpolitiek boek 'Le Nord-Est de la province de Liège et le canton d'Eupen' van 1933 verdedigde hij de stelling dat Overmaas eigenlijk Vlaams gebied was, dat oppervlakkig verduitsd en geromaniseerd was geworden. Hij overleed in Antwerpen in 1950. In 1956 verscheen zijn boek 'Va gen weech bes a ge graaf. Folkloristisch drieluik uit het Land van Overmaas'.

10. De levenskrans in het Land van Overmaas

In zijn boek 'Van de Wieg tot aan het graf' beschreef Jozef Langohr de volksziel van Overmaas in het Platdiets. De jonge lui, de getrouwde lui en de oude lui kwamen achtereenvolgens aan bod. Het begon met de geboortegebruiken. "Mieke was in verwachting en moest voor 2 eten". Was het moetens? Dat werd in Overmaas omschreven als "Hadden ze Pasen voor Pinksteren gevierd?" of "Hadden ze de Tobiasnachten gevierd?"⁽¹⁰⁾

De kinderen wisten het zeker in Overmaas. De ooievaar bracht de kinderen naar de koolhof of de moestuin, het rijk van de witte kolen. Na de doop was er de doopkoffie. In Weerst (Warsage) werd er in 1904 bussels stro in

Edelezaer Dr. JOZEF LANGOHR.

Afbeelding 10.

brand gestoken wanneer de doopstoet voorbijkwam. Men verwachtte dan ook drinkgeld van de familie. Er was de kerkgang en de moeder ging naar de abdij van Godsdal (Valdieu) tussen Aubel en Charneux, waar ze de medaille van Sint-Bernardus kreeg om het kind te beschermen⁽¹¹⁾. Het kind werd groter en er was de kindervreugde met de drijftol, het bikkelen of 'les jeux des osselets'⁽¹²⁾.

Met Witten Donderdag kwamen de kleppers (ratels) naar voor. Met kermisdonderdag danste men op het dorpsplein met een afgebeten knook van een hespenbeen aan een stok. Alles was opgegeten en de kermis werd begraven⁽¹³⁾.

Jozef Langohr kende ook de zweep of de pezerik. Het was de roede van een stier of van een zwijn⁽¹⁴⁾.

Met Vastenavond gingen de jongeren zingen met de rommelpot voor een stukje spek.

Kelmis was bekend om zijn galmeigroeven, de Vieille Montagne of Altenberg. De scheldnaam voor een vrijer uit Kelmis was 'schrue', wat schroot of afval betekende, de afval van de galmeigroeven. Galmei, officieel het mineraal smithsoniet of zinkspaat, is een zink-carbonaat met de chemische formule ZnCO_3 . Het is ook bekend onder de benamingen galmei en kalamijn. De Franstalige naam voor het plaatsje Kelmis La Calamine verwijst naar laatstgenoemde benaming⁽¹⁵⁾.

Ook de duivel speelt mee. Daar was men bevreesd voor. De duivel hield in het Land van Overmaas van de schoorsteenveger. "Kroezele haren en kroezele zin, daar zit de duivel in"⁽¹⁶⁾.

11. Streekdrachten in het Land van Overmaas

Jozef Langohr beschreef ook een aantal kledingstukken uit het Land van Overmaas in zijn boek 'Va gen weech bes a ge graaf. Folkloristisch drieluik uit het Land van Overmaas'.

Zijn grootmoeder langs moederszijde "de ouw Madam Fayeng va Montse" of Catharina Jeghers stamde uit een echt Limburgs geslacht van kinderrijke landbouwers uit "de Wet-huus in te Medde van os Plattûtsche Gegent". Het Withuis was een oude grote afspanning aan de aansluiting van de weg Eupen-Hendrikkapelle op de weg Luik-Aken. in het midden van de Platdietse streek. Het Withuis onder de gemeente Lontzen was Duits grondgebied van 1815 tot 1918. Rond 1882 droeg Catharina Jeghers nog haar bruinrode ouderwetse sjaal langs haar rug diep afhangend. Ze ging naar de mis met haar groot misboek met grote gotische letters⁽¹⁷⁾.

Bij de familie van het 'Withuis' vertelde men ook dat de soldaten van Napoleon in deze afspanning logeerden en daar hun schoenen insmeerden met verse boter. Ze vertelden ook over de oude vrouwtjes, die met een boterkruik op de rug van Aken naar Lontzen kwamen, een soort 'botteresses' zoals men die rond Luik tegenkwam, waar ze vervoer deden met hun 'hottes' of manden op de rug⁽¹⁸⁾.

'Botermelk Seeves' waste elke week zijn hemd in de Xhaffaire-beek. Elk jaar op Paasdag deed hij een nieuw hemd aan. Tegen Pasen kocht men nieuwe kledij in het Land van Overmaas⁽¹⁹⁾.

De dokter met zijn grote mantel deed zijn huisbezoeken te paard in het Land van Overmaas. Ook de betere landbouwers verplaatsten zich te paard⁽²⁰⁾.

Ook de babykleding met het witte hemdje, het mutske, een dozijn kinderdoeken, luiers en windels, de verse melk en de tutterdarm zonder de rammelaar te vergeten, werden eveneens beschreven⁽²¹⁾.

Afbeelding 11.

12. Signalementen uit het Land van Overmaas

In 1835 verdween de 51-jarige beenhouwer Guilielmus Josephus Servaty uit Dolhain-Baelen. Hij was zeer sterk geschonden door de 'poksken' (koepokken). Hij droeg een zijden hoed, een kiel van blauw lijnwaad, een vest van blauw laken, een lijnwaden hemd, een broek van zwart laken, zwarte wollen kousen en zwarte schoenen⁽²²⁾.

In 1839 werd een 30-jarige krankzinnige man aangehouden in Aubel. Hij had een lange baard⁽²³⁾. Er was geen kledijbeschrijving bij.

In 1839 was een man van 70 à 80 jaar verdrongen in de Maas op het gehucht Souvré onder Visé. Hij droeg: een kleedvest van zwart laken, een gilet van witte bazijn ('bazin blanc'), een pantalon van pilou, een lijnwaden hemd, katoenen kousen gemengd met blauw, slaapmuts van katoen blauw en wit, schoenen halflaarzen, band van zwart leder, een snuifdoos en een stok van doornen⁽²⁴⁾. Bazijn kon streepjesgoed zijn of bombazijn. Pilou was een pluimige katoenen stof. Het Franse pilou kwam van het Latijnse pilosus harig. Pilus betekent in het Latijn haartje.

Op 22 februari 1841 verdween de 27-jarige Joannes Jacobus Hallehay, werkman overwaterzetter te Visé, in de Maas. Visé lag aan de Maas, vandaar de overzet. Visé is de stad tussen Maastricht en Luik. Hallehay droeg een nieuwe korte kiel van blauw lijnwaad, een lijnwaden hemd en halsdoek van blauwe merino (wol van het bekende merinoschaap), een pantalon van zwart laken, een gilet van kleine bloemenruikers, halve laarzen en kleine ringen aan de oren⁽²⁵⁾.

Op 28 april 1842 werd het lijk van een onbekende man rond de 30 jaar uit de Maas getrokken te Cheratte. Hij droeg: een blauwe kiel van vlasgaren lijnwaad, een katoenen gilet met witte grond, rood gespikkeld, bretellen met rode strepen, wollen grauw gestreepte pantalon, hemd van grauw vlasgaren lijnwaad met een knop van been op de borst, wollen halsdoek met rode grond, een wollen voetkous ('chaussette'), den andere voet bloot⁽²⁶⁾.

Op 20 oktober 1842 verdween de 64-jarige arbeider Gillis-Josephus Bietmé uit zijn woonstede te Cheratte. Hij droeg een kiel van blauw vlasgaren lijnwaad met kraag, een kleed en pantalon van zwart laken, fluwelen gilet van dezelfde kleur, hemd van wit vlasgaren lijnwaad, onderbroek, halsdoek van katoen met bruine ruiten, grauwe wollen kousen, voetkousen, gerijgde halflaarzen, gilet met mouwen gebreid van witte wol, zwarte hoed van vilt⁽²⁷⁾.

Op 21 juni 1843 trok men het lijk van een onbekende man uit de Maas te Cheratte. Hij was ongeveer 65 jaar oud. Hij droeg: een kleed van groene stof, een gilet van blauw laken, een pantalon van zwart fluweel, een hemd van katoen, grauwe onderkousen en schoenen⁽²⁸⁾.

Er werd in 1843 het lijk van een 50-jarige onbekende man gevonden op het kerkhof van Housse, nu een deelgemeente van Blegny. Hij droeg: een kiel van blauw lijnwaad, een halsdoek van merino rood en zwart, een lijnwaden hemd, een gilet van grauwe stof, een vest van grauwe printanière (een lichte stof, die bij de lente paste), een pantalon van zwart laken, bretellen van leder, halflaarzen, voetkousen van witte wol, een groene wollen handschoen, neusdoek en zijden hoed⁽²⁹⁾.

In 1844 werd het lijk van een man van rond de 25 jaar uit de Maas getrokken op Four-à-Chaux, in Souvré onder Visé. Hij droeg een kiel van blauw lijnwaad, een tweede kiel voor shirting voor hemd (een overhemd), een wollen halsdoek, met roden zwarte, blauwe en amaranten ruiten, een waggen-pantalon zonder onderbanden in gekruiste stof met blauw en grauwe strepen ('un pantalon à guêtres sans sous-pieds'), laarzen⁽³⁰⁾.

Op 2 november 1846 verdween de 30-jarige Gilles Spronck uit Dalhem. Hij was plaatmaker en had soms kenmerken van krankzinnigheid. Hij droeg: een blauwe katoenen kiel, een zwarte laken muts, een katoenen halsdoek met witte grond en bruine taksken ('petits bouquets bruns'), een zwarte laken ondervest, zelfde knopen, een blauwe laken broek, een wit katoenen hemd en laarzen⁽³¹⁾.

De 42-jarige dagloner ('journalier') Theodor Boulanger verdween op 21 november 1847 uit zijn woning te Visé. Hij droeg: twee kielen van blauw lijnwaad, een lange en een korte, een broek van versleten laken ros geworden door in de kalk te werken, twee paar halve kousen ('chaussettes') van witte wol, zeer oude schoenen, onderbroek en hemd van katoen, een ondervest van gele merino met dessin⁽³²⁾.

Een 50-jarige schippersgast werd in de Maas te Visé gevonden. Hij droeg: een vest met mouwen van donker blauw laken, twee ondervesten: één in blauwe pluche en de andere in witte wol, een wit lijnwaden hemd; katoenen en lijnwaden halsdoek van bleek blauw en witte kleur, broek met grijs laken met stukken op de knieën, halve kousen ('chaussettes') van grijze wol, halve laarzen ('bottines') met rijsnoer, een beurs inhoudende 60 centiemen in dikke stuivers, Franse munt en enen cent, een kruis met enen Christus, een koker en drie medaillekens van Sint-Huibrecht. Hij droeg een ring aan de rechterhand en kleine oorskinskens van goud⁽³³⁾.

De 27-jarige Jan-Pieter Fritsch uit Membach, nu een deelgemeente van Baelen, verdween op 22 maart 1849 uit zijn woonstede te Membach. Hij droeg een blauwe laken broek, een ondervest met mouwen van gebreide wol, een laken muts, oude sletsen ('savattes'). Hij droeg geen kiel en geen 'habit'⁽³⁴⁾.

Egidius Spronck, 83 jaar oud, verdween op 9 november 1849 uit Dalhem. Hij droeg een zwarte laken muts, een blauwe katoenen kiel, een grof lijnwaden hemd, een zwarte Napolitaanse halsdoek, een ondervest van donkerblauw laken, een broek van katoenen stof met strepen; halve kousen ('chaussettes') van wol, sokken ('chaussons') met lint afgelegd en holle blokken⁽³⁵⁾.

Matheus Coutelier uit Herve, bekend als het centrum van de Herfse kaas, verdween op 21 juni 1852 uit zijn woning. Hij was 34 jaar oud en niet geheel wijs. Hij droeg een kiel van blauw katoen, een bruine muts, een broek van blauwe katoenen stof en oude schoenen⁽³⁶⁾.

Op 9 augustus 1853 trok men het lijk van een onbekende man rond de 65 jaar uit de Maas te Cheratte. Hij droeg: een broek van wollen stof met grote perken, grond getijgerd, witte doorkruiste lijnen en een gat op de regten knie, bretellen van lysten ('en lisières' of met randen), hemd, ondervest van flanel, grond bruin en blauw met perken, halsdoek van zwarte zijde. Alles in slechte staat. Blootvoets⁽³⁷⁾.

Leopold Robert verdween op 1 november 1855 uit zijn woning te Awirs. Hij was 22 jaar en geboren in Moresnet. Hij droeg: een kiel van blauw lijnwaad, een broek en een muts van blauw laken en bottinen⁽³⁸⁾.

De 23-jarige onnozele Laurentius Monceau verdween in 1857 uit zijn woning te Dalhem. Hij droeg een muts van brons laken, een hemd van wit katoen, een flanelen vest, een broek van brons laken met stukken erop op de knieën, een kiel van blauw katoen, een wollen sjerp ('écharpe'), holle blokken en grijze wollen sokken⁽³⁹⁾.

Op 27 november 1860 werd in Cheratte een lijk van een onbekende man ongeveer 45 jaar oud, bovengehaald uit de Maas. Hij droeg een kiel van blauw lijnwaad, een broek van blauw lijnwaad, een ondervest van gespikkeld laken, rode en witte krawat, hemd van gekleurd katoen, schoenen-bottinen in goede staat en grijze wollen halve kousen⁽⁴⁰⁾.

In 1861 werd het lijk van een onbekende man uit de Maas gehaald te Richelle, een deelgemeente van Visé. Hij was ongeveer 40 à 45 jaar oud. Hij droeg een lijnwaden hemd in slechte staat, een witachtige krawat met kleine witte puntjes, col van katoen, broek in een zeer slechte staat met bruine en blauwe perken, halve kousens van bruine sajette, schoenen-bottines gelapt⁽⁴¹⁾.

In 1867 werd een lijk van een man van 20 à 25 jaar uit de Maas gehaald te Visé. Hij droeg een kiel in blauw lijnwaad, een broek en ondervest in groene stof met kleine perken, nieuw wit lijnwaden hemd, te rijgen halve laarzen⁽⁴²⁾.

In 1877 werd in Visé in de Maas het lijk van ene onbekende man gevonden. Hij droeg: een slaaplijf van witte baai ('gilet de flanel blanc'), hemd van fijn wit lijnwaad, ondervest van bruine stof, broek en paletot idem, pardessus van zwart laken, onderbroek van wit katoen, half kousen van blauwachtige wol, lederen bottinen met rekgoed, zwarte zijden krawat⁽⁴³⁾.

Op 29 oktober 1880 verdween Maria Collard, Weduwe Teheux, uit haar woning te Visé. Ze was 70 jaar oud. Ze droeg: een blauwe rok met strepen, een blauwe jak, een wollen doek van kastanjebruine en violette kleur, een blauwe lijnwaden voorschoot, een zwarte met tul bedekte muts ('bonnet en ruche noir'), lederen muilen ('pantoufles de cuir')⁽⁴⁴⁾.

Op 6 februari 1880 werd een onbekende man van 55 à 60 jaar uit de Maas gehaald in Devant-le-Pont te Visé. Hij droeg: een blauwe kiel, een broek van grijze stof, een onderbroek van blauw grijze stof, een katoenen hemd met blauwe en witte strepen, gebreide wollen vest van donkerbruine kleur, borstrok (gilet de santé), wit lijnwaden halsboordje, zwarte zijden halsdoek, grijze wollen kousen, schoenen met rijsnoeren en koperen ogen, klak van pluis⁽⁴⁵⁾.

Wat ons opviel bij de kledingstukken van de mannen waren vooral de blauwe kielen, die massaal in het Land van Overmaas gedragen werden, zowel vlasgaren als katoenen. Ze werden algemeen in Wallonië gedragen. In Luik was het zelfs het symbool van de Revolutie van 1830⁽⁴⁶⁾. Door de ligging van Overmaas bij de Maas kwamen er ook veel lijken van drenkelingen aan bod, die niet konden worden geïdentificeerd.

Noten

- (1) P.H.WITKAMP. Geschiedenis der Zeventien Nederlanden. Amsterdam, 1873-1880, p. 402-403.
D.LAMARCQ, M.ROGGE, L.VAN DURME. De taalgrens van de oude tot de nieuwe Belgen. Leuven, 1996, 192.187.
- (2) E.DE SEYN. Geschied- en aardrijkskundig woordenboek der Belgische gemeenten. Brussel, p. IV.
J.M.DEBOIS. Francia Media Inferior. Genealogie der vorstenhuizen in de Lage Landen tijdens de Middeleeuwen (800-1500), p 86.
- (3) R.VAN UYTVEN. Geschiedenis van Brabant van het hertogdom tot heden. Zwolle, 2004 p. 108.
- (4) J.VAES. De Graven van Loon. Loons, Luiks, Limburgs. Leuven, 2016,p. 108.
- (5) P.H.WITKAMP. 403-404.
- (6) J.VAES. p. 42.
- (7) J.VAES, p. 283.
- (8) P.H.WITKAMP. Geschiedenis der Zeventien Nederlanden. Amsterdam, 1873-1880, p. 402-403.
E.DE SEYN. Geschied -en aardrijkskundig woordenboek der Belgische gemeenten. Brussel, p. L.
- (9) Biografische schets in J.LANGOHR. Va gen weech bes a ge graaf. Folkloristisch drieluik uit het Land van Overmaas, 1956,p. 5-18 door J.VANVELDEKE.
F.GRAMMENS en J.GOOSSENS. Art. Langohr Jozef -Encyclopedie van de Vlaamse Beweging. A-L, Tielt, 1973, p. 827-828.
- (10) J.LANGOHR. Va gen weech bes a ge graaf. Folkloristisch drieluik uit het Land van Overmaas, 1956, p. 38.
- (11) J.LANGOHR, O.c., p. 42.
- (12) J.LANGOHR, p. 46.
- (13) J.LANGOHR, p. 46.
- (14) J.LANGOHR, p. 47.
- (15) J.LANGOHR, p. 65.
- (16) J.LANGOHR, p. 81.
- (17) J.LANGOHR, p. 31.
- (18) J.LANGOHR, p. 32.
H.VANNOPPEN, La mode régionale en Wallonie- Enquêtes du Musée de la Vie Wallonne. TomeXVIII, n°209-212, 1993, p.88.
- (19) J.LANGOHR, p. 34.
- (20) J.LANGOHR, p. 39.
- (21) J.LANGOHR, p. 41.
- (22) Bestuur Memoriaal van Brabant (voortaan afgekort als B.M.B.), 1835, deel XXXII, p. 613.

- (23) B.M.B., 1839, deel XXXIX, p. 391.
- (24) B.M.B., 1839, deel XXXIX, p. 676.
- (25) B.M.B., 1841, deel XLIII, p. 384.
- (26) B.M.B., 1842, deel XLV, p. 575.
- (27) B.M.B., 1842, deel XLVI, p. 1113.
- (28) B.M.B., 1843, deel XLVIII, p. 519.
- (29) B.M.B., 1843, deel XLVIII, p. 1100.
- (30) B.M.B., 1844, deel L, p. 1384.
- (31) B.M.B., 1846, deel LIV, p. 971.
- (32) B.M.B., 1847, deel LVI, p. 851.
- (33) B.M.B., 1848, deel LVIII, p. 1143.
- (34) B.M.B., 1849, deel LX, p. 327.
- (35) B.M.B., 1849, deel LX, p. 905.
- (36) B.M.B., 1852, deel LXVI, p. 591-592.
- (37) B.M.B., 1853, deel LXVIII, p. 813.
- (38) B.M.B., 1855, deel LXXII, p. 407.
- (39) B.M.B., 1857, deel LXXVI, p. 1171.
- (40) B.M.B., 1860, deel LXXXII, p. 1132.
- (41) B.M.B., 1861, deel LXXXIV, p. 419.
- (42) B.M.B., 1867, deel XCVI, p. 1001.
- (43) B.M.B., 1877, deel CXVI, p. 235.
- (44) B.M.B., 1880, deel CXXII, p. 23.
- (45) B.M.B., 1880, deel CXXII, p. 549.
- (46) H.VANNOPPEN. La mode régionale en Wallonie- Enquêtes du Musée de la Vie Wallonne. Tome XVIII, n°209-212, 1993, p. 68-71.

Illustraties

- 1. De Landen van Overmaas rond 1100 rechts op de kaart met Valkenburg, 's Hertogenrade, Dalhem en Limburg (uit R.DE KEYSER. Atlas van de Wereldgeschiedenis. Leuven, 1983, p. 30).
- 2. De lakenweg als internationale verbindingsweg, horizontaal op de kaart, gaande van Keulen naar Brugge (uit F.HAYT. Atlas van de Algemene en Belgische Geschiedenis. Lier, 1992, nr. 50),
- 3. Het wapenschild van het Graafschap Valkenburg.
- 4. 'De abdij van Rolduc' door Alexander Schaepkens (1852) Bron: [https://nl.m.wikipedia.org/wiki/ Bestand: Boek_Rolduc_%26_omgeving_5_\(Alexander_Schaepkens,_1852\).jpg](https://nl.m.wikipedia.org/wiki/Bestand:Boek_Rolduc_%26_omgeving_5_(Alexander_Schaepkens,_1852).jpg)
- 5. Het wapenschild van het Graafschap Dalhem.
- 6. De drie Limburgen: links de Belgische provincie Limburg, rechts de Nederlandse provincie Limburg, onder het oude Hertogdom Limburg (tot 1795), nu in de provincie Luik gelegen.
- 7. Het Partagetractaat van 1661 gaf Valkenburg en Dalhem onder de Generaliteitslanden van de Republiek (Noordelijke Nederlanden) en 's Hertogenrade en Kerkrade onder de Habsburgers (Zuidelijke Nederlanden) (uit H.HETTEMA. Grote Historische Schoolatlas. Zwolle, 1935, nr. 6).
- 8. De gemeenten van het N-O. van de provincie Luik.
- 9. De taalgrens met de faciliteitengemeenten in het oosten van de provincie Luik (uit R.DE KEYSER. Atlas van de Wereldgeschiedenis. Leuven, 1983, p. 37).
- 10. Dr. Jozef Langohr.
- 11. 'Les Botteresses' uit L'Illustration Européenne, II, n° 27 du 18 mai 1872, p. 212.

STREEKDRACHTENCOMMISSIE - SD

Leden: Henri Vannoppen (voorzitter), Etienne Vankeirsbilck, Maria Rütten

Contact: wgSD@instituutvlaamsevolkskunst.be

Activiteiten: bezoek tentoonstellingen, voordrachten, publicaties

Vergaderingen: niet op regelmatige tijdstippen

ARCHIVEREN

Een onbekende versie van De Kegelaar?

Duiken in archieven leidt geregeld tot ontdekkingen. Zo ook een versie van een dans onder de naam Kegelaar in een Engelstalig werk.

Dances of Belgium is een boekje dat zich in een van onze archiefcollecties bevindt. Roger Pinon en Henri Jamar zijn de samenstellers. Het werd uit het Frans vertaald en in 1953 voor het eerst uitgegeven onder de auspiciën van de *Royal Academy of Dancing and the Ling Physical Education Association* in London.

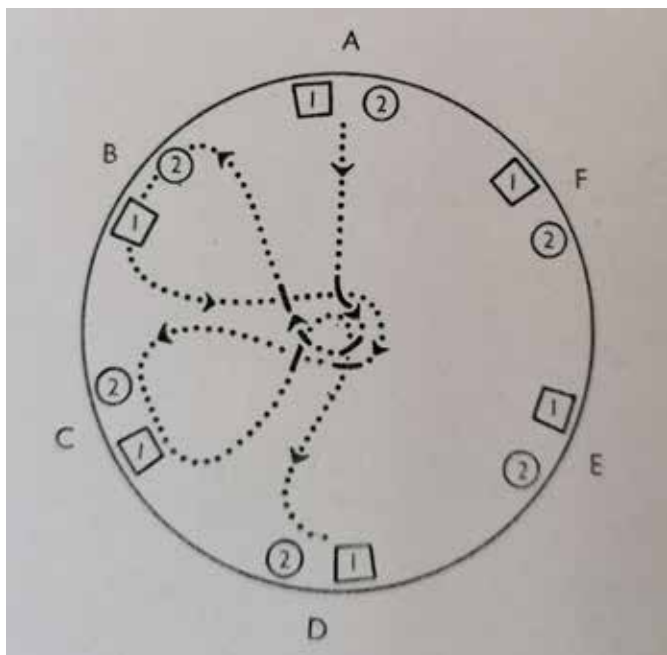
Henri Jamar schreef een hoofdstuk over dansen in Vlaanderen. Hij beschouwt terecht de zwaarddansen als een oude Vlaamse dansvorm. Hij vermeldt een hoofse vorm van zwaarddansen uit 1468 tijdens het huwelijk van Karel De Stoute met Margareta, de dochter van Edward IV, koning van Engeland. Er wordt tevens verwezen naar de oudste vermelding van zwaarddansen tijdens processies in Brugge in 1389. Ook de Trawantel komt ter sprake. De auteur behandelt eveneens oogstgebruiken, met een polka als oogstdans waarin een solodanser danst met een graanschoof, midden een kring van dansende paren. Op een bepaald ogenblik stopt de muziek, elke jongen snelt naar een ander meisje en de solodanser probeert ook een partner te bemachtigen. Wie overblijft moet met de graanschoof tevreden zijn.

Jamar situeert de traditionele Vlaamse volksdans vooral in de Kempen en Limburg. Zevensprong, Keuterdans, Polka-Stok, Bezemdans, Hanskes, Molentjes, Hutsepots(!), Streeps en Kadrils worden met name vernoemd. Een beschrijving van de Kegelaar of *The Skittle Player* valt het meest in het oog. Bij nader toezien gaat het over een volledige andere dans dan de Kegelaar van Diest. Jamar situeert deze dans in de Limburgse Kempen. Als smaakmaker publiceren we alvast een danstekening en de muziek. Meer over de dans in een toekomstige nummer van ons tijdschrift 'Volkskunst'.

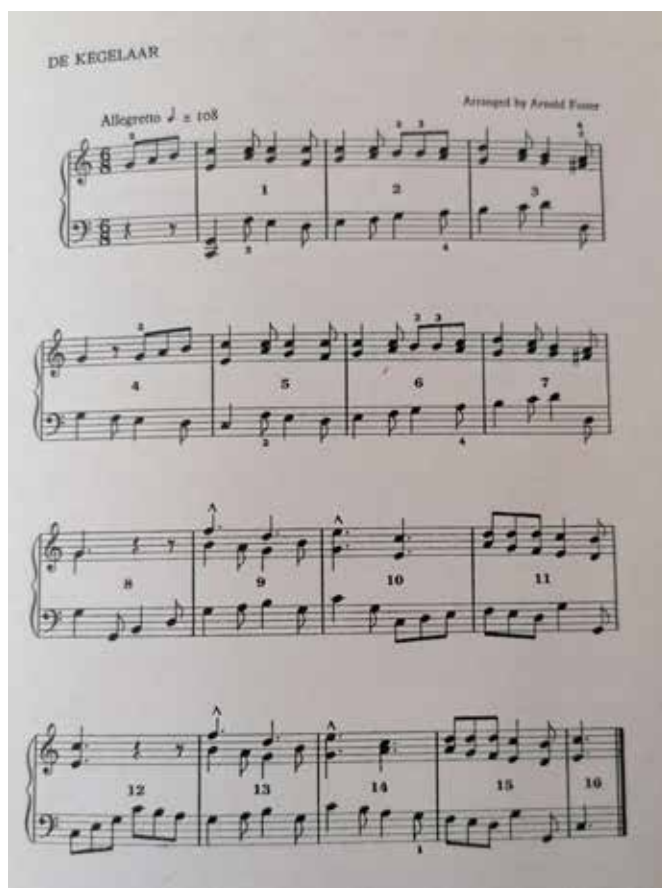
Gert Laekeman

Afbeelding 1: dansend koppel in de Kegelaar

Afbeelding 2: af te leggen weg door koppel A.

Afbeelding 3: muziek voor een volledige figuur.

Archieven in Bewaring - AiB

De gehele of gedeeltelijke archieven van onderstaande archiefvormers worden door IVV beheerd en in samenwerking met Kadoc bewaard in geconditioneerde en aangepaste ruimtes bij Kadoc in Leuven.

- 00 - Instituut voor Vlaamse Volkskunst - IVV
- 01 - Renaat Van Craenenbroeck - RVC
- 02 - Walter De Decker - WDD
- 03 - Familie D'Haese - DHA
- 04 - Renaat Van Overbeke - RVO
- 05 - Fred Engelen - FEN
- 06 - Fik Van Velthoven - FVV
- 07 - Etienne Vankeirsbilck - EVA
- 08 - Yolanda Wils - YWI
- 09 - Felix Proost - FPR
- 10 - Alfons Van der Linden - AVL
- 11 - Wim en Katelijne D'Hollander - WKD
- 12 - Marc De Maertelaere - MDM
- 13 - Volkskunstgroep De Mandoerse - MAN
- 14 - Sus Geens en IVV - SGI
- 15 - Liza Bonnyns-Huysmans - LHU
- 16 - Lou en Renaat Schraeyen - Van Bets - SVB
- 17 - Frans Jacob - FJA
- 18 - Vlaamse Volkskunstgemeenschap - VVG
- 19 - Josee Elst - JEL
- 20 - Verbond Limburgse Volksdansgroepen VLVG - VLG
- 21 - Robert Verbeke - RVE

JOUW ARCHIEF

- :: Je verhuist?
- :: Je gaat kleiner wonen?
- :: Je verwerft een archief?

Maar ...

wat doe je met je archief?

IVV biedt de mogelijkheid tot:

- professionele bewaring
- inbewaargeving of schenking
- archief kan steeds geraadpleegd worden
- inventarisatie door IVV
- ontsluiting

Alles wordt vastgelegd in een overeenkomst tussen jou en IVV.

We werken samen met KADOC in Leuven.

Voor meer info:

<https://www.instituutvlaamsevolkskunst.be/watmetmijnarchief>

Wat met jouw archief?

Meer info: <https://www.instituutvlaamsevolkskunst.be/watmetmijnarchief>

De bladwijzer is aan te vragen op het secretariaat

WERKGROEP ARCHIVEREN - AR

Leden: Stefaan Haesen (voorzitter), Johan Lambrechts en Gert Laekeman

Contact: wgAR@instituutvlaamsevolkskunst.be

Activiteiten: inventarisatie en beheer AiB, werving en opvolging

Vergaderingen: tweemaandelijks

INTERVIEW

Japanse Volkskunst

Een gesprek met Hideki Yabumoto over de eigenheid en verschillen van zijn met onze cultuur.

Japan, zijn kunst en cultuur... ze zijn voor ons zo mysterieus en onbekend. Dat heeft zijn charmes. Dat spreekt ons aan. Keramiek, zwaarden, poppen, hun dansen en vechtsporten, de theeceremonies, de geisha's... Dank zij het gesprek dat wij hadden met Renaat en Magda Dejonghe en Jan De Maertelaere (zie vorige Volkskunst) werd een deeltje van de sluier opgelicht.

Maar hoe goed kennen de Japanners onze cultuur? En waarom hun interesse? Ook voor de Vlaamse volkskunst. Want die is er. Vandaar hun hernieuwde vraag aan IVV om opnieuw Vlaamse danssessies te organiseren. We vroegen het aan *Hideki Yabumoto*, Gert's contactman in Japan.

Er is een groot verschil tussen de Westerse en de Oosterse cultuur. Hideki beaamt dat. "Normaal toch", zegt hij, "want *Japan originally built its own culture in an island country*". Een eiland, gedurende tweehonderd jaar afgesloten door de zee van de andere culturen. Deze afzondering van de rest van de wereld heeft bijgedragen tot een erg boeiende en fascinerende cultuur die we in geen enkel ander land ter wereld terugvinden.

Maar toch... Deze aparte Japanse cultuur evolueerde sterk. "En dit al sinds 1800", zegt hij. "De hedendaagse cultuur onderging invloeden uit Azië, Europa en Noord-Amerika. In het Japans hebben we daar een nieuw woord voor: 和洋折衷. ※和 betekent 'Japans'. En 洋 is 'Westers'. Door de combinatie 折衷 te maken, drukken we deze versmelting tussen de Oosterse en Westerse cultuur uit. En dit op alle vlakken van de cultuur."

'Tatami'-vloerbedekking

In de architectuur bijvoorbeeld. Sinds Ingrid Berghmans en Robert Vandewalle kennen we allemaal het woord *tatami*, de traditionele vloerbedekking van rijststro. Hideki legt uit. Deze verdwijnt meer en meer uit de moderne gebouwen. Net als de traditionele grotendeels houten woningbouw met de typische *Shoji's*, de schuifdeuren die bestaan uit een houten rasterwerk waarop aan één zijde transparant papier is geplakt en die gebruikt worden als scheidingswand of als schuifdeur voor een kastenwand. Hideki tilt hier niet zwaar aan. De interactie tussen de mooie Japanse huizen en de schoonheid van de gebouwen in Westerse stijl mag volgens hem ook gezien worden. "Maar", besluit hij, "toch zijn de meeste nieuwe huizen in de Westerse stijl, tenzij er iemand echt op staat in een traditionele woning te leven".

Hideki wijdt ook uitgebreid uit over de liefde voor de klassieke muziek. Die bestaat niet alleen in Japan. "Goede muziek wordt over de ganse wereld geapprecieerd en gewaardeerd", zegt hij.

Renaat Dejonghe vertelde hierover al dat Japanners in de ban waren van Bach. Als zij hem in Gent bezochten, trokken zij gewoonlijk verder naar Weimar, Leipzig en andere Duitse steden 'Bach achterna'. "Als je toch al in Gent bent, kan je gemakkelijk even naar de Duitse burelen gaan en een Bachconcert meepikken."

Japan ontsnapte dus na de tweede wereldoorlog ook niet aan de Amerikaanse en Europese trends. Dit leidde tot het ontstaan van Japanse pop. Hierover besluit hij: "Music (Japanese pop) released in modern Japan is often forgotten a year later, even if it becomes popular. On the contrary, I am surprised and impressed that the classic music has been handed down for hundreds of years".

Zo denken er bij ons ook verschillende mensen over.

Eigenaardig, maar in het interview dacht niemand van ons aan dat typische Japanse verschijnsel: karaoke.

Karaoke is een recent verschijnsel dat pas in de jaren 70 van vorige eeuw ontstond. Zanger *Daisuke Inoue* werd gevraagd om bandjes van zijn liedjes zonder zijn stem te maken. Deze verhuurde hij met een soort *jukebox*. Het werd een enorm succes, zelfs zo groot dat deze zanger in 2004 zelfs de ironische *Ig Nobelprijs voor vrede* kreeg. Dit 'omdat hij een nieuwe manier om mensen elkaar te laten tolereren had uitgevonden.'

De *Ig Nobelprijs*? Ik wist zelfs niet dat die bestond. Het is een parodie op de Nobelprijs en hij wordt ieder jaar in de herfst, een week voor de bekendmaking van de echte Nobelprijzen aan tien projecten uitgereikt. De prijzen worden gegeven aan onderzoeken waarvan het nut niet duidelijk is. Maar waarmee men eerst even moet om lachen, en die nadien ook aan het denken zetten.

Karaoke is volgens Wikipedia de meest beoefende culturele activiteit in Japan. Uit een onderzoek van het agentschap voor culturele zaken (in 1993) bleek dat meer Japanners karaoke hadden gezongen in dat jaar, dan hadden deelgenomen aan de traditionele bezigheden zoals bloemschikken of theeceremonies.

Japanse volkskunst

Uiteraard wilden we meer te weten komen over de organisatie en beoefening van de Japanse volkskunst.

We veronderstelden al dat op de volksdانسsessies die door Dulle Griet gegeven werden alleen maar dansleiders aanwezig waren. Hideki beaamt dat. Deze cursussen worden georganiseerd door de National Folk Dance Federation in Japan, die de beschrijving van de dansen doorgeeft aan de dansleiders. Zij leren deze dansen dan verder in hun groepen.

Instrument: Koto

Zoals Renaat al opmerkte hechten Japanners zeer veel belang aan geschreven bronnen en de afbeeldingen en het correct aanleren. Hoe zei hij het alweer? "Ze stelen met hun ogen en noteren alles: de dansen, de muziek, de kledij."

Uiteraard hoort er muziek op volksdانسsessies. Bij de eigen dansen worden de dansers meestal begeleid met traditionele Japanse instrumenten. Maar, bij de overzeese dansen gebruikt men voornamelijk opgenomen muziek. Weinig mensen bespelen onze instrumenten en de 'koto' of de 'shamisen' lenen zich niet echt tot het begeleiden van een Kempense kadril of een polka.

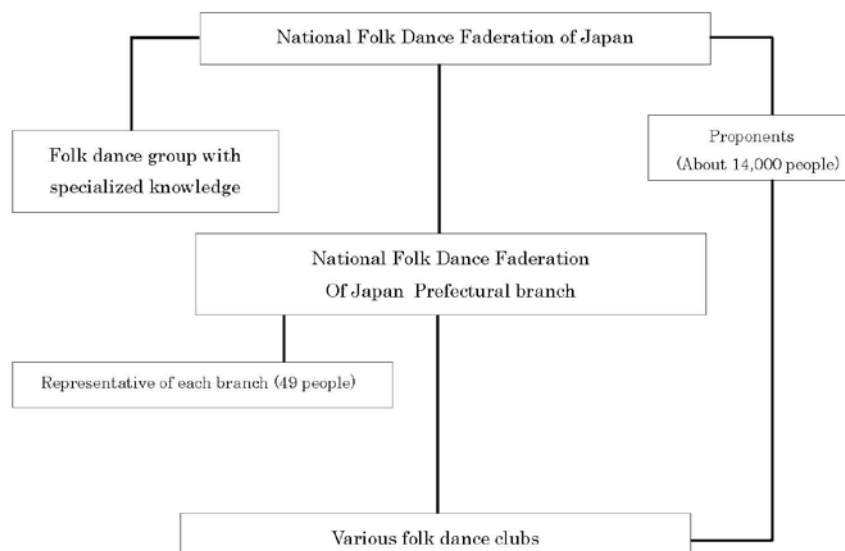
Instrument: Shamisen

Voor de mooie kostuums die gedragen worden bij voorstellingen van Westerse dansen doet men beroep op speciaalzaken. Die moeten alles tot in de perfectie nabootsen. Kijk maar naar de Japanse Dulle Griet. Mooi toch!

Japanse danseressen met de 'Kaarskesdans'

Om alles mooi schematisch voor te stellen stuurde Hideki een organigram op.

Japanse volkskunst of Danstheater?

We wilden uiteraard ook iets te weten komen over de oorsprong van de Japanse dansen. Want wanneer we in de verre Oosterse landen op reis zijn en kennis willen maken met de lokale volkskunst, komen we alleen maar in contact met speciale spectaculaire 'theatervoorstellingen' voor toeristen. Dansen met maskers en soms wrede gevechten, met mythologische figuren, draken... Ook Renaat Dejonghe en Dulle Griet maakten bijna geen kennis met de 'gewone' volksdansen. Waarom? Hideki zegt het: "Wanneer een Japanner over 'volksdans' spreekt, heeft hij het over 'Europese dansen'. En ook: "Wij houden van de 'Belgische rustieke dansen' en we zijn erg blij wanneer we die kunnen dansen".

Er zijn twee belangrijke stromingen in de Japanse danscultuur zegt Hideki. De 'Noh' en de 'Kabuki'.

Noh-speler

Kabuki-speler

De *Noh* is de oudste en gaat terug tot de veertiende eeuw. Je kan hem beschouwen als een klassiek Japans muzikaal drama dat evolueerde uit diverse aristocratische kunstvormen zoals acrobatie, zang, dans en komische sketches. De acteurs beheersten de kunst emoties uit te beelden door gestileerde gebaren en ze droegen tijdens het noh-spel opvallende maskers. De held was vaak een bovennatuurlijk wezen. Hij nam de menselijke vorm aan om zijn verhaal te vertellen. Het noh-masker werd gedragen door een geest, vrouw, kind of een oudere mens.

Deze kunstvorm was voorbehouden voor de sociale hogere klassen. Dit in tegenstelling met een latere kunstvorm uit de 17de eeuw: de *Kabuki*. Dit spel was dat van de gewone stadslui. Het behandelde vooral historische gebeurtenissen en morele conflicten in de liefde tussen man en vrouw.

Aanvankelijk speelden zowel mannen als vrouwen. De vrouwenrollen werden hoofdzakelijk waargenomen door prostituees. Dit werd door de heersers (het 'shogunaat') als slecht voor de publieke moraal beschouwd. In 1629 verboden zij het acteren door vrouwen in de toneelvorm *Kabuki*. De vrouwenrollen waren voor mannen die zich specialiseerden in het spelen van vrouwenrollen. Men noemt hen de *oyama's* of *onnagata's*. Zij werden al vanaf zeer jonge leeftijd opgeleid om te lopen, praten en handelen als een vrouw.

In 1900, toen er voor het eerst filmstudio's werden opgericht in Japan, was het voor vrouwen nog altijd verboden om aan cultuur te doen en om in theaterstukken en films vrouwenrollen te laten zien, maakte men ook hier gebruik van *oyama's* of *onnagata's*.

Dit verbod is gelukkig opgeheven en vrouwen kunnen nu gewoon acteren voor toneel en film. Toch blijft het gebruik nog verder leven en worden bij 'kabuki' de vrouwenrollen nog steeds door mannen vertolkt.

Maar dit is niet typisch voor Japan. Dit gebeurde ook in Europa. Bij een toneelstuk of film van Shakespeare bijvoorbeeld denkt niemand er nog aan dat de vrouwenrollen in Shakespeare's tijd door jongens en mannen werden gespeeld. De vrouwen waren op de scène niet toegelaten in het Engeland van toen. De redenen voor dat verbod waren religieus en moreel. Jonge acteurs die de baard nog niet in de keel hadden, de zogenaamde boy-actors, namen vrouwenrollen voor hun rekening. Daarvoor werden zij door ervaren acteurs opgeleid. Maar wat gebeurde er met de rollen van volwassen vrouwen? Die rollen konden niet door deze jongelingen (boy-actors) worden gespeeld. Volwassen mannen moesten door expliciet gestileerde bewegingen en een duidelijk vervormde stem de vrouwelijkheid van hun personages aangeven, net zoals hun kabuki-collega's in Japan. Geen gemakkelijke rol!

Pas in 1660 betrad de eerste Engelse actrice het podium. Shakespeare was dan al vijftig jaar dood, hij stierf in 1616. Op het continent bestond het verbod al decennia niet meer.

Welke grote verschillen ziet Hideki Yabumoto tussen onze beide culturen?

Tot slot vroegen we Hideki naar wat hij als de grootste verschillen zag tussen de Japanse en Westerse levenswijze in het algemeen en tussen de dansen in het bijzonder.

In zijn antwoord herkennen we de Japanse beleefdheid en de subtiele manier om directe antwoorden te vermijden. Gevoelens moeten gespaard worden. Zijn antwoorden over confrontaties tussen twee culturen zouden ons kunnen kwetsen.

Het typisch voorbeeld van een ja-antwoord bij Japanners is net zoals de stiptheid van de treinen wereldwijd bekend.

Een Japanner zal steeds 'ja' knikken of 'yes' zeggen. Dit kan zowel 'ja' als 'misschien' of zelfs 'neen' betekenen. Een brutaal 'no' zal hij nooit uitspreken. Soms durft hij 'do not bother' zeggen. Dit kan 'nee' maar evengoed 'ja' betekenen. Maar wat moeten we denken bij zijn antwoord 'maybe'?

Wat antwoordde Hideki dan wel? Zeer subtiel zei hij: "Als je culturen met elkaar vergelijkt, zal je altijd gelijkenissen en verschillen opmerken. Eigenlijk gelijken we meer op elkaar dan we verschillen".

Of in zijn woorden: *"Although there are cultural differences such as food and national character, I think there are things that can be understood. We believe that dance is a common language throughout the country. I think the culture of folk dance is wonderful because we can also feel what you are feeling through dancing."*

Mijn bedenking hierbij? Mooi toch zijn *because we can also feel what you are feeling through dancing*. En zijn het niet die verschillen die een 'interculturele ontmoeting' erg boeiend maken. Hier nemen wij als volkskunstliefhebbers een bevoorrechte plaats in.

Nu is het uitkijken naar deel 3 van deze Japan-interviews. In 2022? In 2023? Covid zal erover beslissen.

Een nawoordje

Dulle Griet, Renaat en Magda Dejonghe en Jan De Maertelaere zijn niet de enige Vlamingen die tussen 1970 en 2008 in Japan verbleven om daar onze cultuur te leren kennen.

In diezelfde periode leefde Frans Boon in Japan. Frans was een zoon van Jan Boon, de baas van radio en TV. Hij was jezuïet en een begenadigd muzikant. Waarom hij in de marge van dit artikel past? Lees wat de Roetskalender (week 26 van jaargang 2019) over hem schrijft:

Terug in Vlaanderen wordt hij in de zomer van '58 priester gewijd. Zijn vrije tijd heet muziek. Hij leidt een zangkoor en een orkest, volgt muziekgeschiedenis, notenleer, harmonie en contrapunt. Met het knapenkoor van het Gentse Sint-Barbaracollege reist hij naar Frankrijk, Italië en Spanje. Onder zijn zangers Philippe Herreweghe en Gerard Mortier. En — moeder wist het al — het orgel blijft zijn grote liefde.

Maar dan moet onze jezuïet naar Japan. Naar Japan? Om er aan de Elisabeth Ongaku Daigaku-Muziekuniversiteit van Hiroshima muziek te doceren. Muziek kan de Japanners helpen het trauma van de bom te verwerken.

Via een ommetje langs Calcutta ontdekt Frans eerst nog de Indische muziek. En dan dus naar het land van de rijzende zon. Op twee jaar tijd spreekt hij de taal vloeiend. Mooier Japans dan ik, lacht een Japanse airhostess.

In 1967 vestigt hij zich definitief in Hiroshima. Missioneren en doceren. Polyfonie, gregoriaanse en barokmuziek, muziekgeschiedenis. Ook hier is het orgel zijn trouwe gezelschap. Hij ontwerpt meer dan 100 kwaliteitsorgels en tussen zijn lessen door is hij hoofdorganist in de Vredeskathedraal van Hiroshima. Maandelijks genieten de Japanners er van zijn gratis concert mét tekst en uitleg. Te volgen op de Japanse nationale tv. Zijn topshot? De Vlaamse Rapsodie van Flor Peeters.

Op de vooravond van de herdenking van de atoombom stappen jaarlijks duizenden mensen met kaarsjes door de straten van Hiroshima, op weg naar de Vredeskathedraal. Frans Boon speelde er altijd het Requiem van Fauré. Op orgel.

Een stukje Vlaanderen in Japan. Dankzij Frans Boon, de weergaloze docent, pedagoog, missionaris en orgeljezuïet. Tot hij ziek wordt.

Op zijn begrafenis (in 2001) komen duizenden Japanners, in zwart en wit, hem eren.

Johan, Gert.

Frans Boon
foto: jezuïeten.org

VOLKSVERHALEN

Verhalen uit de Oogstmaand

Van Lughnasadh naar Half Oogst en Onze-Lieve-Vrouw Ten-Hemel-Opneming.

Onze pastoor Peter begon zijn preek op 15 augustus met een opmerkelijke verwijzing: naar oogstvieringen in de Keltische tijden. Een verrassing toch. Als er twee vieringen van twee verschillende tijden niets, maar dan ogenschijnlijk niets met mekaar te maken hebben, zijn het toch wel Onze-Lieve-Vrouw-Hemelvaart en oogstfeesten.

Vroeger leefden de mensen volgens een bepaald ritme. Afhankelijk van de natuur, de zon, de maan... De winterzonnnewende, het lentefeest en de zomerzonnnewende waren hun richtsnoer. Het waren deze heidense feesten waarop de kerkelijke overheid inpikte en er zijn christelijke feesten mee verbonden. Zo werd het Joelfeest, het feest van de winterzonnnewende, bijvoorbeeld ons kerstfeest. Het lentefeest werd Pasen. De meiviering was het begin van een nieuwe periode met als hoogtepunten het zomerfeest van Pinksteren en het midzomerfeest van Sint-Jan. Dan volgde de oogsttijd. Die bracht vreugde na de arbeid: er werd gevierd.

Afbeelding 1. Lughnasadh

De Germanen en Kelten organiseerden al oogst- en vruchtbaarheidsfeesten. De Kelten dankten hun goden voor de opbrengst van het land. Hun grote oogstfeest, Lughnasadh, werd op 1 augustus - tussen Midzomer en de Herfstequinox - gevierd. Een moeilijk te onthouden naam, maar misschien helpt de verwijzing naar de Keltische god Lugh hierbij wel een beetje. Lugh was de god van licht en wijsheid.

In de mythen over de oogst is er vaak sprake van twee Goden. De eerste symboliseert de afstervende vegetatie van deze oogst. De tweede het overblijvende zaad voor de volgende oogst. Zo duikt de thematiek van dood en wedergeboorte hier op. Pas als de God sterft, zal de winter overwonnen kunnen worden en zullen de gewassen het volgende jaar weer groeien. Lughnasadh is dus niet alleen een eerbetoon aan de geofferde God, maar eveneens een vruchtbaarheidsfeest. Het zaad

dat geoogst wordt, zal opnieuw de aarde bevruchten en een jaar later weer een nieuwe oogst voortbrengen.

Ook de Germanen hadden hun goden: Wodan en Freya. Zij vierden hen wel niet in de maand augustus. Wodan stond centraal tijdens het Joelfeest. Freya was de godin van de sensuele vrouwelijkheid, van de liefde en ... van de vruchtbaarheid. Al waren Wodan en Freya geen paar, toch werden ze samen herdacht in de Walpurgisnacht, de nacht van 30 april op 1 mei. Een nacht vol magie. Dan verdreven ze immers de winterdemonen om de lente te begroeten.

De thematiek van dood en wedergeboorte brengt ons dus misschien bij Onze-Lieve-Vrouw-Hemelvaart dat ook in de oogstperiode gevierd wordt en wel op 15 augustus, midden in de maand, op halfoogst.

Het feest van de Tenhemelopneming van Maria bestaat al zeer lang. De term 'Tenhemelopneming van Maria' werd in het westerse christendom onder invloed van apocriefe teksten en volkslegenden al vanaf de zesde eeuw gebruikt. De Transitus Mariae-geschriften uit die periode bewijzen dat de dood van Maria als theologische vraagstelling toen reeds actueel was. Toch was het nog lang wachten eer de kerk officieel aanvaardde dat de onbevleete Maagd, gevrijwaard van ieder smet van de erfzonde, in het voltooien van haar aardse levensloop, met lichaam en ziel in de hemelse heerlijkheid werd opgenomen. Pas in 1950 verkondigde paus Pius XII dat de tenhemelopneming een leerstelling of dogma was die de gelovigen moesten aanvaarden.

Maar niet iedereen gelooft in het pauselijk dogma van de hemelvaart. In het Nieuw Testament staat immers nergens dat Maria in de hemel is opgenomen. Iedereen aanvaardt echter wel de 'dag vrij'. 15 Augustus is een officiële feestdag in o.a. België, Luxemburg, Duitsland, Frankrijk, Italië, Spanje, Portugal, Polen, Griekenland, Zwitserland en Oostenrijk. Zo hebben de niet-gelovigen uit die landen een goede gelegenheid om het binnenhalen van de oogst te vieren. Deze oogstfeesten houden ook nu nog goed stand. Een bewijs? De Pikkeling, het jaarlijks oogstfeest dat helemaal

Afbeelding 2. Maria-ten-hemelopneming door P.P. Rubens.

Afbeelding 3. 'Oogstkoekenkermis' door Volkskunstgroep Reintje Vos uit Stekene

tot het leven van de mensen in de Faluintjesgemeenten (Baarddegem, Herdersem, Meldert en Moorsel) behoort zodat het zelfs tijdens de coronajaren 2020 en 2021 georganiseerd werd. (zie in dit nummer pag 37)

Volksdansen en volksmuziek verwijzen naar deze gebruiken. De Dans rond de laatste graanschoof, de Oogstkoekenkermisdans en de Molenmazurka zijn daar goede voorbeelden van. Een jonge André Couvreur beschreef in 1969 in het tijdschrift 'De Kegelaar' van de Leuvense studenten-volkskunstgroep de Kegelaar de Molenmazurka als volgt: "Deze dans voerde men uit terwijl het eerste koren van de nieuwe oogst gemalen werd. We beginnen met loopsprongetjes, een gebroken beweging die het dragen van de zware zakken graan voorstelt. Dan vinden we een oud volksgebruik terug: de linker- en rechtersprongen om de boze geesten te verdrijven en de goede aan te roepen. Nadat de vier

molenwieken gevormd zijn, draaien ze rond terwijl de laatste danser van iedere wiek de vrije hand omhoog steekt als het feestvaantje, waarmee de wieken voor die gelegenheid inderdaad versierd waren. Verder zien we ook de figuur waarin enkele dansers, in kring, de handen omhoog heffen en het lichaam achterover hellen. Dit verbeeldt de trechter waarin het graan opgevangen wordt. Al deze figuren vloeien daarbij in elkaar over en vormen een eenheid in melodie en beweging". (De Kegelaar, 24ste jaargang, nummer 1, Dodenmaand 1969). Zelfs in het artikel 'Een onbekende versie van De Kegelaar?' (pag 24 van dit nummer) duikt er in een Engels werk een oude Vlaamse 'graanschoofdans' op. Zeker en vast een plezierige dans!

Kruidenwijdingen

Kruidenwijdingen vinden al zeer lang plaats. De oudste schriftelijke vermeldingen van zo'n zegening dateren al uit de tiende eeuw. De oorsprong van het gebruik kennen we niet. Was het een offerritueel? Of was het een oogstgebruik? Brachten de boeren de laatste schoof graan of een deel van de oogst naar de kerk om ze te laten wijden met wijnwater?

Op 15 augustus werden in verschillende kerken kruiden en veldbloemen gezegend. De gelovigen namen die dan mee naar huis om het kwaad te weren, zoals bij onweders bijvoorbeeld. Guido Gezelle beschrijft dat als volgt: "Komt er ene dondervlage men brandt er een stuk of twee in de schouwe, en men verzoekt onder gebeden, den zegen die over die blommen gesproken is, om bevrijd te zijn van donder en bliksem." (Rond den Heerd, I, 1866, p.288.) Voor de volledigheid dienen we hier ook te vermelden dat hiervoor ook palmtakjes die op Palmzondag gewijd waren, gebruikt werden. Ik herinner me nog zeer goed dat mijn grootmoeder zaliger tijdens een onweer rond het huis ging met enkele palmtakjes en die rond het huis in de grond stak.

Of heeft deze traditie toch te maken met de hemelvaart van Maria? Volgens de overlevering zouden de apostelen, op vraag van Thomas, enkele dagen na haar dood haar graf geopend hebben. Het lichaam lag er niet meer, maar op de plaats van haar lichaam groeiden rozen en geurende kruiden. Voor de kerk was dit weer een gelegenheid om een heidense gewoonte - bij elkaar gezochte kruiden gebruiken om dankoffers en zoenoffers te brengen aan de goden - over te nemen en te kerstenen.

Moederkesdag

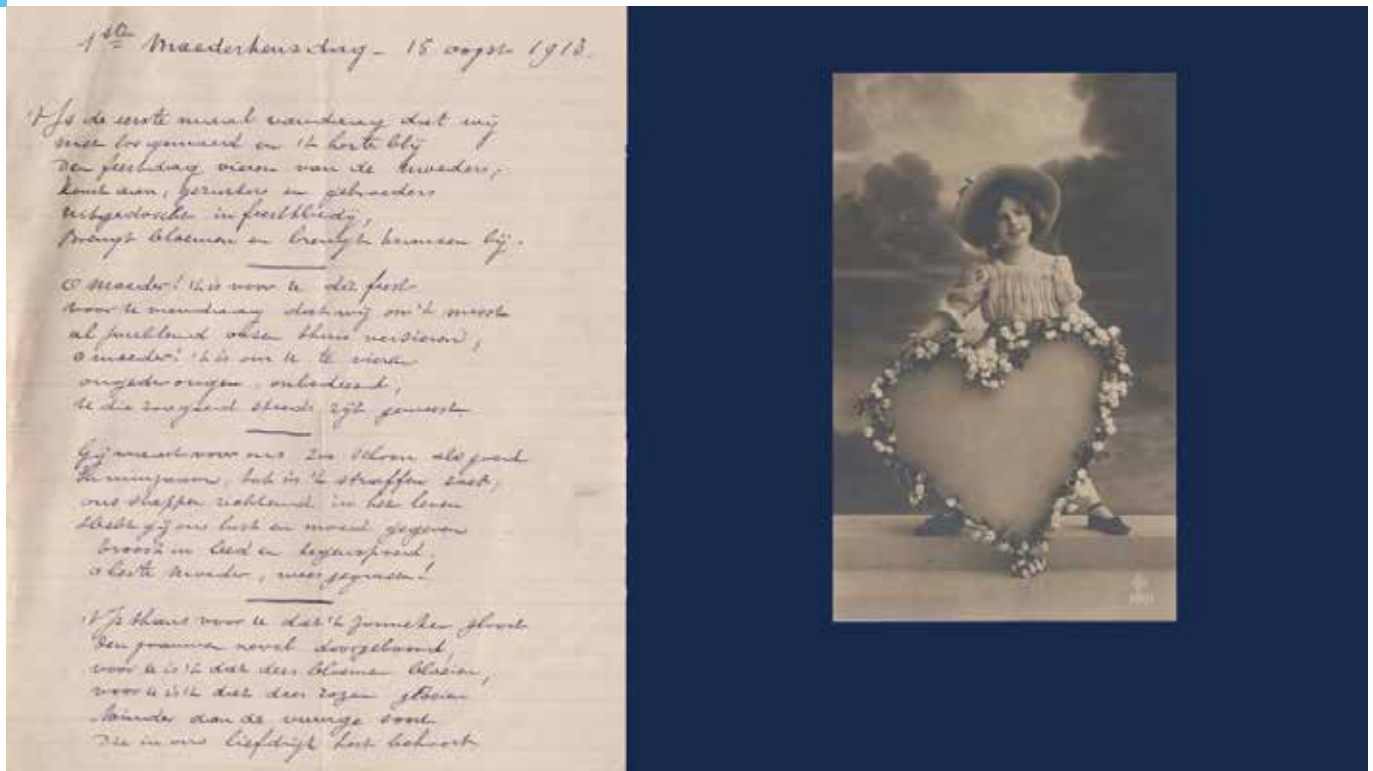
Afbeelding 4. Frans Van Kuyck

Op 15 augustus vieren de Antwerpenaars 'de enige echte Moederkesdag', dit in tegenstelling met de rest van het land waar dit op de tweede zondag in mei gebeurt. Merkwaardig! Het was een liberaal die dit bedacht. Kunstschilder en schepen Frans van Kuyck wilde, nog voor de Amerikaanse moederdag naar Europa was overgewaaid, een dag introduceren waarop de traditionele rol van de moeder in het gezin geëerd werd. In de zomer van 1913 schreef hij de brochure 'De Dag der moeders'. Hij pleitte daarin, als eerste in Europa, voor een jaarlijkse huldiging van de moeders. En wanneer? Op 15

augustus, de feestdag van Maria. Zij was al sinds 1124 de patrones van Antwerpen en op die dag ging ook de grote Mariaprocesie uit.

Afbeelding 5. Brochure 'De dag der moeders'

Afbeelding 6. Moederkesdagbrief 1913

Door het eren van de Antwerpse mama's wilde Van Kuyck vooral de gezinswaarden herstellen. Zij stonden door de opkomende industrialisering zwaar onder druk. "Veel moet daar niet voor gebeuren", vond hij. "Waarom zouden de kinderen moeder niet eens verrassen met kleine attenties? Een geschenkje, een versje, wat bloemen, een speciaal ontbijt" ... Hij richtte voor de eerste organisatie ervan het 'Inrichtings- en propaganda Komitee' op. En met succes.

Pas in 1914 besliste de Amerikaanse president Woodrow Wilson dat elke tweede zondag in mei voortaan een nationale feestdag zou zijn: 'Mother's Day'. Zoals wel meer gebeurt, begonnen veel andere landen, waaronder België, de Amerikaanse gewoonte na verloop van tijd over te nemen. Maar ... de Antwerpenaren blijven hun moeders nog altijd koppig eren op 15 augustus. Of ze gelijk hebben!

Wat taalkunde

Van één ding zijn we ook zeker: er is een link tussen de woorden augustus en oogst. Taalspecialisten verklaren dat omdat de meeste gewassen in augustus van het veld gehaald worden. Van de maandnaam werd dan de naam voor de binnengehaalde gewassen, de oogst, afgeleid. Augustus staat in de volksmond dan ook bekend als 'oogstmaand' of kortweg 'oogst'.

De maandnaam Augustus ontstond in de Romeinse tijd. De Romeinse senaat hernoemde als eerbetoon aan de keizer Octavianus-Augustus in 8 v.Chr., de maand Sextilis tot Augustus. De reden? In die maand werd Octavianus voor het eerst consul en vierde hij verschillende triomfen: Egypte werd veroverd en er kwam er een einde van de burgeroorlogen.

Nog volksheiligen in Augustus

Eieren voor Klaarke, goed weer voor het paarke.

Op 11 augustus vieren we het feest van Clara van Assisi. Zij was een tijdgenote van Franciscus en tussen beide ontstond er een hechte en diepe geestelijke vriendschap. Zij stichtte een kloostertje in San Damiano, even buiten Assisi waarvan zij veertig jaar lang aan het hoofd stond.

Clara's feest wordt gevierd op 11 augustus. Het heeft echter niets te maken met Maria's hemelvaart of met oogstfeesten. Tenzij... men goed weer wil voor een ommegang of een oogstfeest. Of voor de communiefeesten en zelfs een doodgewone barbecue. Dan brengen de organisatoren eieren naar de zusters-clarissen. De zusters hebben de reputatie dat ze al biddend voor mooi weer kunnen zorgen. Clara betekent immers 'de stralende, de lichtende'. De verwijzing naar de zon ligt zo voor de hand. Maar waarom zijn het eieren en geen kippen? De verklaring is logisch: de Clarissen mochten geen vlees eten.

Maar wat als de hemelgoden toch beslissen om wat tegen te werken? Betekende dat dan dat je onvoldoende 'eieren naar de Clarissen' had gebracht? Waarschijnlijk wel, maar je mag er zeker van zijn: het zal de sympathieke zusters er toch niet van weerhouden hebben om van je eieren heerlijke wafels te bakken.

Sint-Rochusverlichting in Aarschot.

Elk jaar, op 15 augustus, zorgen duizenden kaarsjes voor een sfeervol en feeëriek Aarschot. De bewoners steken dan 's avonds massaal kaarsjes aan. Al die kaarsjes zorgen ervoor dat hele straten en wijken verlicht zijn. Het is een eeuwenoud gebruik dat teruggaat tot in de 17de eeuw en waarover ik in het septembernummer van Volkskunst van jaargang 38 in 2013 al een artikel schreef.

Aarschot werd toen verschillende keren geteisterd door de pest. Zo vonden op zeker ogenblik alle Grauwzusters van het Gasthuis de dood bij de verzorging van pestlijders.

Toen Aarschot - volgens de overlevering dank zij Sint-Rochus - bevrijd werd van de ziekte, beloofde de radeloze bevolking het stadhuis met kaarsjes te verlichten op 15 augustus, feestdag van de Hemelvaart van Onze-Lieve-Vrouw, de beschermster van de stad en bovendien de vooravond van de kerkelijke feestdag van Sint-Rochus.

In de loop van de eeuwen, vooral bij dreigend gevaar van besmettelijke ziekten, nam men steeds opnieuw zijn toevlucht tot Sint-Rochus en de Sint-Rochusverlichting bestaat nu nog altijd. Deze traditie is nu ongeloofelijk actueel door de coronacrisis. Het branden van kaarsjes heeft vandaag dus nog altijd een grote symbolische waarde.

In 1906 schreef een medewerker van 'De Klok', een tijdschriftje dat door de uitgeverij De Klok uitgegeven werd, hierover het volgende: "Ik geniet van den blijden aanblik welke onze stad biedt, wanneer overal tot in de achterbuurten en de straatjes zonder einde, honderden en duizenden keersen en lichtspotjes staan te flinkeren en te laaien op alle vensterdorpels, wanneer geheel Aarschot, jong en oud, arm en rijk, in dichte groepen de straten vult en al keuvelend en bewonderend geniet van de verlichting, op eenen kalmen zomeravond".

Arnoldus van Tiegem

Afbeelding 7. Arnoldus van Tiegem

De Vlaming Arnoldus van Tiegem, werd bisschop in Soissons. Omstreeks 1083 werd hij door paus Gregorius VII naar Vlaanderen gestuurd. Daar ontmoette hij de graaf Fries. Deze had conflicten met de adel omdat hij de opkomende steden steunde, en Arnoldus' taak was een rondreis door Vlaanderen te maken om er de vrede te herstellen.

Maar ook hij had te maken met een pestepidemie die hij bestreed en waaraan hij zijn 'beroemdheid' te danken heeft. De legende vertelt dat hij op een zekere dag in een Vlaamse brouwerij verbleef. Hij roerde met zijn staf in het brouwsel en verkondigde dat éénieder die er van zou drinken, zou genezen. En zo geschiedde het. Wist hij toen al dat het gezonder was om bier te drinken in plaats van water? De kans dat water besmet kon zijn, was immers zeer groot.

Het is niet te verwonderen dat hij de patroon van de bierbrouwers en herbergiers werd. Hij wordt als een bisschop afgebeeld. Als attributen heeft hij soms een biervat of -kruik aan de voeten en draagt hij een roervork, een instrument dat bij het brouwen wordt gebruikt.

In de Vlaamse brouwerijen zijn er bijna steeds afbeeldingen van de heilige Arnoldus te zien. Vroeger goot men er steeds een weinig water van de Sint-Arnoldusbron te Tiegem in het eerste brouwsel. Dan was men er zeker van een goed biertje te verkrijgen. Aan het water van deze bron werden geneeskundige krachten toegeschreven.

Daardoor werd Tiegem een bedevaartsoord. Dit vanaf 1816, na de wonderbaarlijke genezing van Fransisca d'Hulst uit Rollegem. Met breuken in arm en voet genas de dochter van de smid plots toen ze water gebruikte van de toen pas ontdekte Sint-Arnoldusbron. Het jaar daarop was het de beurt aan de weduwe Van Der Schelden. De vrouw had een ongeneeslijke ziekte aan haar zintuigen. Ze besprenkelde haar ogen met het bronwater en genas. Hierna volgde het ene mirakel het andere op. En allen vonden ze plaats bij die bewuste bron.

Het feest van Arnoldus wordt op 16 augustus gevierd. Op deze datum begint de seizoenarbeid van de hoopt. Arnoldus overleed ook half augustus 1087 in Oudenburg waar hij ook begraven werd. Ingevolge de vele mirakels die aan hem werden toegeschreven werd Arnoldus reeds in 1121 heilig verklaard. Of gebeurde dit zo snel omdat de bisschoppen en pausen van toen ook liever bier dan water dronken?

Johan Lambrechts

ADVERTENTIE

Jan De Maertelaere bv

The best bobbins in the world!

Klantklosjes | Fuseaux à dentelles
Lace bobbins | Klöppel

**Bezoek onze
nieuwe webshop
www.bobbins.be**

Bedrijvenlaan 12 | B-9080 Lochristi | Tel. +32 (0)9 230 67 18 | jan@bobbins.be

VERSLAGEN

Volkskunstgroep Reintje Vos uit Stekene-Kemzeke te gast tijdens de Pikkeling

Als grootschalige internationale festivals niet mogen, moet het tonen van Vlaamse volkskunst op het podium toch mogelijk zijn, weze het dan op een bescheiden manier. Net zoals vorig jaar ging het oogstfeest de Pikkeling wél door, op een corona veilige manier, met activiteiten door gasten uit eigen streek.

Voor uitgebreid fotomateriaal verwijzen we naar:

Pikkeling | internationaal folkloristisch oogstfeest
(www.de-pikkeling.be).

Hierbij alvast een sfeerbeeld van het optreden gebracht door Volkskunstgroep Reintje Vos. Het zijn hartverwarmende beelden die aantonen dat, ondanks de periode van onderbreking, muziek, vendelen en volksdans in traditionele kledij herleven.

Met dank aan Carina van Reintje Vos voor het ter beschikking stellen van de foto's.

AANKONDIGINGEN

Catwalk, Kempische kleding tussen 1850 en 1950

Expo streekdrachten in Hoogstraten:

*In het Stedelijk Museum Hoogstraten,
Begijnhof, 9, 2320 Hoogstraten
Tel 03/ 340 19 80,
www.hoogstraten.be/museum*

Spektakelgroep Vredon - Infinity

Vrijdag 15 oktober 20.00u, zaterdag 16 oktober 20.00u en zondag 17 oktober 15.00u

CC De Werf, Aalst

Het gloednieuw totaalspektakel 'Infinity' waarin Vredon met dans, vlaggen en percussie terugblijkt op de vier voorbije decennia is helemaal klaar.

Reserveer NU via onze website www.vredon.be

Voor bijkomende inlichtingen omtrent de reservaties, neem gerust contact op via:

Mail: reservaties@vredon.be of Gsm: 0476-62.42.16 (enkel na 18.00u)

Volksdansbals

Enkele jaren geleden startte IVV een website voor de aankondiging van Volksdansbals in Vlaanderen en Brussel.

<https://www.volksdansbals.vlaanderen>

Volkskunstgroep Havermeuleke - Leuven

Zaterdag 6 november 2021 om 20 uur

Heilige Drievuldigheidscollege - ingang Damiaanplein - Leuven

Volkskunstgroep Nele - Grimbergen

Zaterdag 20 november 2021 om 20 uur

met kinderdans om 19 uur

Sporthal Verbrande Brug - Vaartstraat 198 - Grimbergen

Feesten en Festivals

We vermelden graag jullie **dansfeest** of **folklorefestival** op onze website en in 'Volkskunst'.

Aankondigingen

Wij vermelden graag jullie groepsactiviteiten in Volkskunst - rubriek Aankondigingen.

Voor 'Aankondigingen', 'Volksdansbals' en 'Feesten & Festivals' stuur je een mailtje naar

secretariaat@instituutvlaamsevolkskunst.be

INHOUD

In deze Volkskunst

KALENDER	2	Archieven in Bewaring - AiB . . . 23	
IVV Activiteiten . . . 2		Wat met jouw archief? . . . 23	
IVV Cursussen . . . 2			
IVV Kalender . . . 2			
CONTACT	2	INTERVIEW	24
EDITORIAAL	3	Japanse Volkskunst . . . 24	
Eén bijtje maakt niet genoeg honing . . . 3		VOLKSVERHALEN	28
ADVERTENTIE	5	Verhalen uit de Oogstmaand . . . 28	
VOLKSDANS	6	ADVERTENTIE	32
The Wellerman - Historiek . . . 6		VERSLAGEN	33
Wellerman dans . . . 7		Volkskunstgroep Reintje Vos uit Stekene-Kemzeke te gast tijdens de Pikkeling . . . 33	
Dank aan de medewerkers . . . 12		AANKONDIGINGEN	34
COMMUNICATIE	12	Catwalk, Kempische kleding tussen 1850 en 1950 . . . 34	
VENDELEN	13	Spektakelgroep Vredon - Infinity . . . 34	
Cursussen . . . 13		Volksdansbals . . . 34	
STREEKDRACHTEN	14	Feesten en Festivals . . . 34	
Het Land van Overmaas, zijn geschiedenis, zijn taalgebruik, zijn tradities en zijn streekdrachten . . . 14		Aankondigingen . . . 34	
ARCHIVEREN	22	INHOUD	35
Een onbekende versie van De Kegelaar? . . . 22		COLOFON	36
		ERELEDEN	36

Eindredactie

Stefaan Haesen

Redactie

Stefaan Haesen,
Gert Laekeman,
Johan Lambrechts,
Frans Monden,
Machteld Van den Bossche
Adinda Vandenbulcke
en Henri Vannoppen.

Vormgeving

Stefaan Haesen

Druk

123printing.be

Verschijningsdata

Volkskunst verschijnt op
15 maart,
15 juni,
15 september
en 15 december

Inlevertermijn bijdragen

Artikels kunnen
aangeleverd worden op
redactie-volkskunst@
instituutvlaamsevolkskunst.be
tot 6 weken voor verschijning

Auteursrechten

Iedere auteur is inhoudelijk
verantwoordelijk voor zijn of
haar bijdrage.

Overname van artikels
is toegestaan mits
bronvermelding.

Abonnement

Abonnees ontvangen elk kwartaal naar keuze een of twee gedrukte exemplaren en Volkskunst in digitaal formaat (mits opgave van een e-postadres aan secretariaat). Je krijgt tevens een gepersonaliseerde toegang tot de IVV-website. Daarmee kan je aan het digitale archief van IVV: alle digitaal beschikbare publicaties, losse dansen, vendelreeksen, kledijbeschrijvingen en *Volkskunst*.

Het abonnementsgeld voor 2020 bedraagt 25 euro.

Buitenlandse abonnees betalen 35 euro.

Abonnementsgeld over te schrijven op bankrekening

IBAN nr. BE14 4163 0794 5183, BIC code KREDBEBB van

IVV vzw, Dorpsstraat 83 te 9190 Stekene, met vermelding van 'Abonnement Volkskunst' en naam en adres van de abonnee indien verschillend van de betaler.

Volkskunst e-Nieuwsbrief

Inschrijven kan op de webstek (onderaan in de rechtse kolom) of door het sturen van een e-mail naar
e-nieuwsbrief@instituutvlaamsevolkskunst.be.

ERELEDEN

Ere-voorzitter

Frans 'Sus' Geens (†2013)

Ereleden

Adriaan Claeys (†2002)

Marc De Maertelaere (†2018)

Dree Pauwels (†2016)

Andrea Sterck

Gilberte Van Espen

Renaat Van Overbeke (†2017)

Etienne Vankeirsbilck

VU: Stefaan Haesen, Jubellaan 123, 2800 Mechelen